

BUCUREȘTI

Orice reproducere oprită.

Înșiră-te, Mărgărite...

Poem feeric în două părți, de *Victor Eftimiu*.

Partea I.

Mărul de aur.

Actul I.

La curtea lui Alb-Împărat. În primul plan, la dreapta și la stânga, cât mai departe posibil unul de altul, doi meri înfloriți, cari își împreună ramurile, foarte sus. Mai în fund, la stânga, tronul lui Alb-Împărat și al împărătesei. Pe acelaș plan, la dreapta, banca de marmoră a celor trei fete de împărat. La spatele lor și al tronului, e intrarea palatului: la mijloc, poartă largă — deasupra câtorva trepte — prin care se vede, în fund de tot, un lac pe care apune soarele; la dreapta și la stânga, ceardac, cu coloane de lemn în stil românesc. Patru trâmbițași ies din palat, cântând și trec în stânga. Alb-Împărat intră după ei, de mână cu împărăteasa, pe care o poartă pe tron, la stânga lui. După ei, vin oștenii și sfinții împăratului, fiecare cu o jupâniță de mână. Când s'au înșirat toți în jurul tronului, ies din palat, din dreapta, cele trei fete de împărat, fiecare cu câte un măr de aur în mână și se așează pe banca de marmoră, din dreapta.

Crainicul (de pe trepte).

Trâmbițași! (Trâmbițele tac). Cinstită curte,
oaspeți mari din țeri streine,
Preaslăvitul Domn al nostru — fie-i zilele senine —

Va grăi 'nțelepte vorbe... Se cuvine-a-l ascultă
Cu smerenie și grijă!... Ascultăm, Măria Ta!..

Alb-Împărat.

Oaspeți dragi, Mărită Doamnă, fetelor, cinstită curte,

Nu mai am deaci 'nainte zile lungi, ci zile scurte.

Numărați îmi sunt de-acuma bobii vieții, numărați!..

Astăzi-mâne întâlni-voi upestrămoșii-împărați.
Stăpânind ținutul nostru în credința strămoșească

Rareori îngăduit-am minții mele să greșească...
Rareori supușii țerii înălțat-au ruga lor
Fără să-mi aplec urechea glasului, plânsorilor.
Zilele îmi fură multe, dar rămasu-mi-au puține;

Mâna-mi dreaptă abia poate schiptrul țerii
a-l mai ține,

Iar pe fruntea 'n care gânduri adunatu-s'au
mereu,

A părinților cunună mă apasă tot mai greu...
Nu 'nzestrai pe 'mpărăteasă cu odraslă bărbătească...

Fetele îmi sunt nădejdea... Le-am poftit să
se gătească

Și cu voia d-voastră se porniră vestitori
La 'mpărații frați de-o lege, să trimeată pețitori.
Împărații, dinainte se gătiseră, se spune,
Așteptând să vină veste dela noi din Soare-
Apune...

Deci se veseliră foarte... căci precum în
urm' aflaiu:

Dumnealor primiră solii cu mărire și alaiu.
Toți urmașii li-s aicea... iară fetele-s și ele...
Vom schimba până deseară câte trei și trei
inele...

Spuneți crailor să intre să s'aleagă dintre ei
Trei voinici să-mi țină locul... Astăzi unul, —
mâne trei!

Spuneți țărilor să intre!

Vestitorul.

Oaspeți mari din țeri străine
Prea măritul Domn al nostru vă poștește
lângă sine

Și cu mare nerăbdare pasul vremii măsurând
Cele trei domnițe dalbe vă așteaptă rând per rând!
(Marș de trâmbițe, între culise. Feciorii de domn intră,
unul câte unul, așa cum sunt vestiți, se opresc în fața
celor două tronuri, salutând ceremonios și trec în
dreapta).

Craiul stelelor, Murgilă... Craiul zorilor, Zorilă...
Rog pune-ți-vă căciula: vine oaspele Gerilă!...
(curtenii tremură de frig)

Banul Pungă din ținutul unde-i aurul belșug...
Domnul Șcamă, care 'nvață doftorescul meș-
teșug...

Fără-Țară, voevodul de obârșie crăiască...
Voevodul Neam-de-Vodă, care-ar vrea să vă
vorbească.

Neam-de-Vodă.

Toți strămoșii mei luptară... dar niciunul
dintre ei

N'a mâncat bătaie... Țara e săracă 'n felul ei...
Asta-i tot ce dau Domniței. Dacă-i plac, dacă
m'alege

Mâna-ți dreaptă, Împărate, pe vecie să ne lege...
N'am averi furate 'n luptă, nici averi de căpătat,
Dar în schimb, am bogăția unui nume nepătat!...
(Împăratul și fata cea mare schimbă priviri. Fata parc'ar
vrea să zvrle mărul de aur dar Împăratul, după pu-
țină codire, încruntă sprâncenele și face „nu“ cu fruntea.
Neam-de-Vodă intră și el în culisele din dreapta,
umilit; Buzdugan intră din stânga, fără să fie vestit).

Buzdugan.

Buzdugan! Voinic cât șapte. Ne'ntrecut în bă-
tălie.

Două coaste frânte 'n luptă. Mii de cai în
herghelie.

Zece mii de buzdugane. De trei ori mă bat pe an
Și mă 'nchin cu sănătate că mă chiamă
Buzdugan!

Asta-i tot ce dau miresei. Dacă-i plac, dacă
m'alege,

Mâna-ți dreaptă, Împărate, pe vecie să ne
lege! (iese).

Vestitorul.

Voie-Bună, Împăratul care încă n'a luptat!

Alb-Împărat.

Cel știut că pacea lumii urmărește nencetat?
Să vorbească!

Voie-bună.

N'avui lupte. Nu-mi luptară nici părinții,
Dar, deși trăiesc în pace, nu mă 'mpotrivesc
dorinții

De a veni și eu în rândul celor ce-au trecut p'aici.
Oaste n'am că 'n țara noastră nu-i nevoie de
voinici.

Asta-i tot ce dau miresei. Dacă-i plac, dacă
m'alege,

Mâna-ți dreaptă, Împărate, pe vecie să ne lege!
(La un semn al Împăratului, fata zvrle cu mărul-de-
aur în Voie-bună. Urale. Trâmbițe.)

Împăratul.

Voevod fără oștire, sol iubit de 'mpăcăciune,
Fata noastră dete semne de o mare 'nțelepciune
Alegându-te pe tine... Pacea, traiul liniștit,
Astea trebuie, în țară... astea veșnic am ținut!...
Bun venit la casa noastră!... Dumnezeu să
mi te ție!...

(solemn)

Fata noastră cea mai mare noi ți-o dăm pe
veci soție!

(Curtenii își azvrle căciulile. Trâmbițele cântă).

Curtenii.

Ura! Ura!... Să trăiască! Să trăiești, Măria Ta!
(Împăratul schimbă inelele celor doi tineri ingenunchiați,
— și cu mâna pe capetele lor lipite, zice solemn:)
O treime din cunună vrednici sunteți a purtal
(Logodnicii se scoală; fata se așează iar la locul ei,
pe banca de marmoră. Voie-Bună se așează la poa-
lele ei).

Iar acuma, când copiii îi unirăm pe vecie,
Vestitori, chemați feciorii pentru fata mijlocie!

Vestitorul.

Oaspeți mari din țări streine, ia poftiți cu
gând curat

Pentru fata mijlocie a lui Albu-Împărat!
(s'aude zgomot în stânga).

Împăratul.

Ce-i acolo? Ce se 'ntâmplă?

Vestitorul.

Preaslăvite Împărate,
Un viteaz din altă țară vrea și el să se arate.

Împăratul.

Cum îl chiamă? Întrebați-l, e de sânge
'mpărătesc?

Dacă nu-i de neam ca ceilalți să se ducă
îl poftesc!

Vestitorul.

Smeul-Smeilor îl chiamă... Dar cunună
dânsul n'are.

Nici ca oamenii, încaltea, n'are chip și-ase-
mănare.

Țara lui ar fi cuprinsă între cer și 'ntre pământ.

Împăratul.

Nu cunoaștem astă țară... n'avem nici un
legământ...

Să se ducă! Neamul nostru nu-și încolăcește
vrejii

Pe tulpinele de sălcii. Iară ochiurile mrejii
Ce le 'ntinde câteodată vr'un tâlhar visând
domnii,

N'or să prindă prada noastră cu momeli de
cununii!

Să se ducă! Să se ducă!... Vestitorule, vestește!

Vestitorul.

Banul-Spadă care veșnic de războaie se
gătește.

Banul Inimă-de-aur poreclit Fluera-Vânt,
Voevodul Apă-Dulce care-ar spune un cuvânt...

Apă-Dulce.

Eu sunt banul Apă-Dulce și-am să dau mi-
resei mele

Stăpânirea peste-o țară plină numai de cișmele
Ridicate de Bunicul — neam din neam de
împărați —

Ca să spele de păcate pe părinți, pe unchi
și frați...

Ion Voevod.

Mă numesc Ion. Sunt vădov de o lună jumătate
Am copii și zece socri; cinci neveste 'nmor-
mântate,

Moștenesc întreg pământul unei mari îm-
părății.

Am grădini și yite multe — zestrea moartelor
soții...

Asta-i tot ce dau miresei... Dacă-i plac, dacă
m'alege

Mâna-ți dreaptă, Împărate, pe vecie să ne
lege. (Iese).

Țară-Bună.

Nu mi-e mare 'mpărăția — dar mi-e gândul
s'o măresc.

Mai frumoase ca oriunde holdele la mine cresc,

Asta-i tot ce dau domniței... Dacă-i plac,
dacă m'alege

Mâna-ți dreaptă, Împărate, pe vecie să ne lege...

Sănătoși îmi sunt supușii, iar pământul roditor,
Ca și el eu am un suflet vrednic, bun și
iubitor...

(Împăratul clatină capul, în semn de aprobare. Fata
mijlocie svârle mărul; curtenii isbucnesc în urale.
Trămbițele cântă).

Împăratul.

Să trăești! Nevastă, iată nunt' a doua isprăvită!

Voevodul Țară-Bună.

Împărate Luminate, Doamnă, curte prea
slăvită,

Fetei voastre prea cinstite cu smerenie mă
'nchin,

Eu, feciorul cel mai mare al voevodului Nichin!...

Curtenii.

Să trăiască socrul mare!

Voevodul Țară-Bună.

Țara mea-i departe tare
Însă n'am știut ce-i drumul, nesfârșita de-
părtare

Când a fost să-mi cerc norocul, când pe
gânduri am intrat

În grădina prea slăvită a lui Albu-Împărat!

Împăratul.

Dragă ginere, norocul nu-ți surâse numai ție...
E și-al nostru... e și-al fetei... Dumnezeu să
mi te ție!

Hei oșteni, sunați din trămbiți, umpleți cupele
cu vin

Și 'nălțați cântări de slavă la 'mpărați cum se
cuvin!

(Face semn fetei să se apropie. Amândoi tinerii în-
genunchiază în fața tronului. Împăratul le schimbă
inelele și cu dreapta pe capetele lor împreunate, soțmn:)
Fata noastră cea d'a-doua noiți-o dăm pe veci
soție...

(cu ochii la cer).

...Doamne, fă ca totdeauna cum i-o dăm, așa
s'o ție:

Tot frumoasă, tot cuminte și tot fără-de-păcat
Cum în casa noastră sfântă din strămoși am
apucat!...

(Ca și întâia pereche, tinerii se așează pe banca de
marmoră).

Iar-acum, să între solii pentru cea nemăritată!

Fata cea mică

(ridicându-se sfios de pe bancă, îl oprește cu un semn și vine în fața lui. Împăratul tresare. Mișcare între curteni).
Preaslăvite Impărate și iubitul nostru tată,
Viu cu rugă în cuvinte și cu lacrimi în priviri,
Să mă ierți că voiei tale am ieșit cu 'mpotriviri...
De supunerea-mi adâncă deseori am dat dovadă
Și-aș voi supusă veșnic ochii voștri să mă vadă,
Dar mă iartă, dragă tată, dacă nu te-am ascultat:
Uite, inima nu-mi spune că i-ar fi de măritat!...

Împăratul.

Cum ai spus? Aud eu bine? Nu curteni,
a fost greșală...
Ori greșit-a glasul fetii, ori urechile mă'nșeală...
Cum ai spus?

Fata.

Mărite Doamne, n'a greșit sărmanu-mi glas
Nici urechea nu te minte: nu mi-e vrâsta să
vă las!
Ș'apoi maica 'mpărăteasa prea-i căruntă pe la
frunte
Că să ducă singurică grija trebilor mărunte
Și necazurile casei... Nu vreau, nu, să mă
mărit!

Împăratul.

Asta-i, vorba-ți cea din urmă?

Fata.

Nu v'am spus-o lămurit?

Împărăteasa.

Fata mea, purtarea asta mi se pare cam ciudată...
Lasă grija casei mele... Tot ai să te duci odată!...
Haide, ia-ți acuma soțul din șiragul crailor...

Fata.

Nu vreau, nu... mi-e frică, mamă... Nu-i cunosc...

Împăratul.

Cum? Sora lor,
Sora lor cea mică strică întreita cununie?
(Împărăteasa îi face semn, rugându-l să nu strige).
N'aș vol cu vorbe grele să-mi arăt a mea mânia
Chiar în fața mamei tale și-a iubiților cumnați
Ce-or să fie peste-o clipă cu cinstire cununați...
Dară află dela mine că precum odinioară
Te-am iubit ca pe-o treime din bogata mea
comoară,
Tot așa de-mi turburi gândul cu-ale tale
gânduri mici,
Te gonesc de lângă mine!... Să te duci! Să
pleci de-aici!...

Fata.

Am să plec! Mai bine chinul într'a lumei vijelie
Decât vieța de păpușă, decât vieța de chilie
În palatul trist în care din păcate mă născui!
Știu că n'am să-mi dau, încaltea, tinerețea
orișicui!...

Împăratul (ironic).

Mai cunoaștem noi povestea unei fete mof-
turoase,
Ce-a lovit cu mărul d'aur pe-un argat cu
haine roase
După ce-i trecuse 'n față tot alaiul cel de crai...
Fata mea, eu nu deaceea te crescui și te
'nzestrai!...

În poveste, Împăratul și-o fi dat odrasla, poate,
Dar povestea totdeauna spune tot ce nu se
poate...

Află dar că niciodată neam de-al meu adevărat
N'o să-și caute rudeni decăt neam de împărat!

Fata.

Nu mai am deaci 'nainte nici un fel de datorie!

Împăratul.

Tot așa, să n'ai pe lume cea mai mică bucurie
Și precum gonești feciorii ce-au venit să mi
te ia,

Tot așa să te gonească cel dintâi ce-ți-o plăceă!
(Cu glasul blând, celorlalți.)

Iară voi, Slăvită Doamnă, gineri, fetelor iubite,
Sfetnici dragi ai țerii mele cu speranțele
zdrobite, —

Rogu-vă, iertați, potopul unei grabnice mâinii,
Și veniți cu toți-să 'ncepem două mândre
cununii...

(În frunte cu Împăratul, care ține mâna Impărătesei,
toți curtenii, de mână cu câte-o jupâniță, urcă treptele
și intră în palat, în sunetele trâmbițelor. Se face seară.
Din palat, încep să se audă cântece de nuntă: câteva
viori, țimbale, cobze și un naiu, ale cărui triluri întrec
celelalte sunete și se amestecă cu depărtatul cântec
de privighetori. În iarbă și 'n văzduh scânteie licuricii.
Din cei doi meri, în adierea vântului de seară, se
scutură flori. Fata cea mică a rămas singură și, visă-
toare, privește în jurul ei, gata să plece.)

Fata.

Eu te las... copilărie... zile bune, zile
rele...

(Fata cea mare iese din palat, în taină.)

Fata cea mare.

Surioară!

Fata cea mică.

Cine strigă?

Fata cea mare.

Ai rostit cuvinte grele...

(îi pune o mantie pe umeri)

Dar mai stai... mânia tatei o să treacă în curând...

Mama... sora vor să vină să te vadă, rând pe rând... (intră în palat).

Fata cea mică (singură).

Măr de aur, măr de aur, cine îmi va fi alesul? Mi-ai crescut pe-o creangă 'n suflet, frate bun cu ne'nțelesul

Dor al clipelor de seară și-al visărilor de Mai; Toate dorurile mele, toate visele-mi chemai... Măr de aur, măr de aur, cui o să te svârlu oare?

Din speranțe și din vise ți-ai legat plăpânda floare,

Și-ai crescut mereu din ele tot mai mare, până când,

Împlinit, căzuși din suflet pe pământ alunecând;

Tu ești visul, tinerețea, tu ești ziua cea de mâne Sufletu-mi întreg e 'n tine... de te dau ce-mi mai rămâne?

Cine străjuește oare al fecioarei căpătâi Când asvârle mărul de-aur al visărilor dintâi? Cântă pasărea de seară, iar în iarba 'nrourată Cu grămada, licuricii luminițele-și arată, Luminițele albastre, roșii, albe, viorii Peste care cad alene flori de măr trandafirii... Înfloriră iarăși merii... merii dragi... a câta oară?

A venit iar primăvara și cu ea mi se strecoară Flori de măr... visări deșarte peste sufletu-mi pustiu,

Să mă duc pe-un cal sălbatec... să mă duc fără să știu...

(Muzica tace.)

Și mă scutură un tremur și mă 'ncinge o dogoare

Să mă duc, cum fuge vântul peste ape și ogoare

Și să-mi uit singurătatea... toate câte-am îndurat

De când fui ursită 'n lume să fiu fată de 'mpărat...

(Din stânga, iese Vrăjitoarea, sprijinită pe-un toiag întâi încet, apoi tare.)

Vrăjitoarea.

Tot p'afară e Domnița? Tot p'aici? Tot singurică?

E 'ntunec și răcoare... nu ți-e frig și nu ți-e frică?

Fata Împăratului (tresare).

M'ai speriat!

Vrăjitoarea.

Nu știi că baba numai binele îți vrea?

Eu nu sunt ca celelalte...

Fata Împăratului.

Știu, Măicuță, nu ești rea!

Vrăjitoarea.

Cum de stai afară seara când încep să umble smei?

Fata Împăratului.

Nu mi-e frică...

Vrăjitoarea.

Ba să-ți fie!...

Fata Împăratului.

Nu fac nici un rău femeii

Sburătorii; dimpotrivă...

Vrăjitoarea.

Fata mea tu ai ce ai!

Ești cam tristă... spune-i babei...

Fata Împăratului.

Ai aveă vr'un leac să-mi dai?

Vrăjitoarea.

Cine știe...

Fata-Împăratului.

Spovedi-m'aș dumitale, babă bună

Dac' aș ști ce duhuri rele împotrivă-mi să răsbună...

Știi că-s tare amărită... știi că taica m'a certat Că i-am spus precumcă mie nu mi-ar fi de măritat...

Și-apoi, babă, ți-aș mai spune că mi-e dor, mi-e dor de ducă,

Parc'aș vrea să vie vântul să mă ia și să mă ducă...

...Ah, de ce n'avui norocul pe surori să le 'nțeleg...

Fără dor și fără voie pe oricine să-mi aleg!...

Vrăjitoarea.

Adu palma, fata maichii... Hm! Cu dragoste
s'arată

Crai pribeag pe drum de seară... Are fața
'ndurerată

Gândul lui e dus aiurea... roibul lui e trist și el,
Vine... vine... drumul scade... roibul saltă ușurel...
Spune dunga dela mijloc că drumețul nu-i
departe...

Bucurie... Întristare... o crăiasă vă desparte...
Drumuri lungi... pășanii multe... crai de ghindă...
mândru crai!

Părul lui e numai aur... poartă zale peste
strai...

Fata.

E frumos?

Vrăjitoarea (se uită iar în palmă.)

Ca răsăritul!... Dunga vieții împărțită...

Gânduri multe... și necazuri... are fruntea în-
crețită...

Fata.

E voinic?

Vrăjitoarea.

Cum nu e altul pe cuprinsul pământesc...

Fata-Împăratului.

E de neam?

Vrăjitoarea.

De neam, firește... E de neam împărătesc!
Da' mai spune, că drumețul n'o să șadă vreme
lungă,

Că-i grăbit din cale-afară... nu știu, zău, pe
ciné-alungă...

Și mai spune că din leagăn ți-a fost ție hă-
răzit...

Când ți-o bate inimioara ți-a venit, ai auzit?
(voind să plece)

Când le-o bate inimioara, fetele să nu se mire...
Ăsta-i semn că de departe a sosit doritul mire...

Urmărește-l pretutindeni... orișicând și 'n
orice fel

Vieța ta e-a lui de-acuma: ești pierdută fără el!
Urmărește-l pretutindeni... fugi, și nimănu nu
spune...

Am să-ți dau puteri de zână... peste fluturi
eu te-oi pune...

Peste flori și peste fluturi... „Zâna-Florilor“
vei stă

Ce să faci aici, domniță, când aiurea-i vieța ta?
(Amândouă ies prin dreapta. În depărtare s'aud tro-
pote de cal. Făt-Frumos intră prin stânga, trece în
dreapta, își lasă roibul și reîntorcându-se, bate de trei
ori la ușa palatului. Crainicul iese cu un felinar în
mână, și se uită în toate părțile. Muzica, ale cărei
sunete începuseră să se audă iar, tace.)

(Va urmă.)

Din blestem.

Iară-i gălgie mare jos la tâmplăreasa. Mă
duc să 'nchid fereastra ca să am liniște, —
dar nu mă pot opri să nu privesc o clipă
în jos. Cu capul gol, cu părul vâlvoi plin
de așchii, cu talași atârându-i peste tot de
hainele-i sdrențuite, un om într'un costum
bizar, jumătate țărănesc și jumătate orașenesc,
se clatină în mijlocul drumului, ca și în cum-
până încotro s'o apuce; iar din pragul ușii,
îndărătul lui, o jupâneasă groasă și mirosind
a ceapă până la catul al doilea, amenință
cu un linguroiu și fărâma în gura mare cu-
vinte de ocară, într'o pitorească amestecătură
de jargon nemțesc și oborean.

„Asta-i tâmplăreasa, — îmi explică Marița,
subreta noastră, care le știe toate din casă
și de prinprejurimi, trei strade în cîrcumfe-

rință, — și ăla e Olteanul. — Tâmplăreasă,
ce? dar tâmplar nu e? — Ba este, dar' lumea
o știe pe ea; așa zice; la tâmplăreasa. Tâmp-
plarul e un neamț ursuz, — când te duci
la el să-i dai ceva de lucru, te bruftuiește,
parcă l-ai înjurat; atunci vine tâmplăreasa
și te învoiești cu ea. Altminteri ea nu face
toată ziua nimic decât gătește; pentru ei,
pentru calfe și ucenici. Pe Oltean îl ține așa,
ca rîndaș, fără leafă.

— Oltean? Ce fel de Oltean? Că eu îl
văd cu o hăinuță de oraș, cum nu poartă
Oltenii; doar cioarecii să fie oltenești cumva...

— Apoi e un biet nenorocit; a fost el Oltean
odată, da' și-a tot dat în petec, până l-au
luat la goană toți stăpânii și nu-i mai dă
nimenea pe mână nici coșuri nici cântar.

Că se poartă cinstit numai până la o vreme; apoi odată-i abate câte ceva, și bea tot; bea banii de pe zarzavat, lasă amanet coșuri, balanță, — și căciula și-o lasă. Și așa nu mai e Oltean acuma, e rânduș; dar tot Oltean îi zice.

— Tâmplăreasa îl știe de când îi aducea zarzavat la ușă; acuma îi convine ca s'o slujască numai pe rămășițele de mâncare și fiindcă-l lasă să se culce acolo într'o cămăruță cu unelte de-ale lor... Da' că se îmbată prea des nu-i convine; uite ș'acuma... Cine știe de unde-o fi pus mâna pe un franc, că mai face servicii și pela alții, — l-a și dat gata. Apoi așa tâmplăreasa zice că nu-i convine și d'aia acum îl alungă; da' las'că mâne iar o să-l primească. Mai când eră, nu l-a gonit tot așa, și pe urmă...

— Ho, Marișo, destul dragă, că mai avem și altă treabă, — pun eu capăt potopului de informații, că altminteri dac'o lași în voia ei, îți face niște dări de seamă mai diluate decât un reporter de gazetă plătit cu rândul; — apoi, în vreme ce „Olteanul” rămăsese nedumerit, legănându-se la marginea drumului, iar tâmplăreasa isprăvindu-și provizia de imprecățiuni închisese ușa pe dinăuntru, mi se făcû milă de bietul român: — „Știi ce, Marișo? să-i spui sergentului să-l ia binișor să-l ducă colo în magazia noastră de lemne, să-și clocească beția acolo pe sacii ăia”...

*

Tocmai a doua zi mi-am adus aminte de „Olteanul” tâmplăresei. „Ce-o mai fi făcând bețivul nostru, Marișo, s'o fi desmetecit? — deschid eu iară robinetul noutăților zilei din mahalaua Filaretului. — Oho! a fost și de trei ori aicea, — că tâmplăreasa tot îl mai alungă ș'acuma; zice că vrea să vorbească cu domnu, să se bage tot așa, numai pe mâncare și să-l lăsăm să doarmă în magazie; i-am spus să-l lase pe domnu în pace că are treabă, scrie; da ce? îmi trebuie mie bețivu' ăla să mă mai încurce p'aici? Mie nu-mi trebuie, sunt eu vre'nică, îmi face numa' tevatură; și așa i-am spus să plece, să ne lase în pace, că la noi nu-i franc de țuică, să facă ce-o ști...

— Bine, bine, — stai să mai zic și eu... Dac'o veni și-a patra oară, să mă chemi, că vreau eu să vorbesc ceva așa cu el“.

S'a crucit Marișo, cât i-a stat glasul o clipă, — tocmai destul ca să rup prilejul altor explicații. S'a crucit ea, dar tot mi l-a chemat pe Oltean.

„A venit, 'conașule, — să-l duc în salon? — m'a întrebat cu ironia blajină cu care mă gratifică de câteori e nemulțămîtă de câte ceva.

— Du-l și în salon, — zic eu făcându-mă că nu bag de seamă! — ori mai bine lasă că viu eu afară. Dă-i un scaun“.

Atâta și-a răsbunat Marișo, că scaun tot nu i-a dat; am stat așa în picioare, eu răzimat de-o masă, el învărtindu-și pălărioara în mână și lăsându-și greutatea trupului când pe un picior când pe altul.

„Da' ce e, Române, ce-ai avea să-mi spui?

— Păi, cred că v'a spus Marișo, 'conașule.

— Da, mi-a spus; dar uite ce e. Zice c'ai avea așa o meteahnă, cât ar fi slabă nădejde de slujba ce-o faci“.

„Olteanul” puse ochii în pământ.

„Așa e, 'conașule, — am; da' ce să-i fac? Că mi-a venit din blestem.

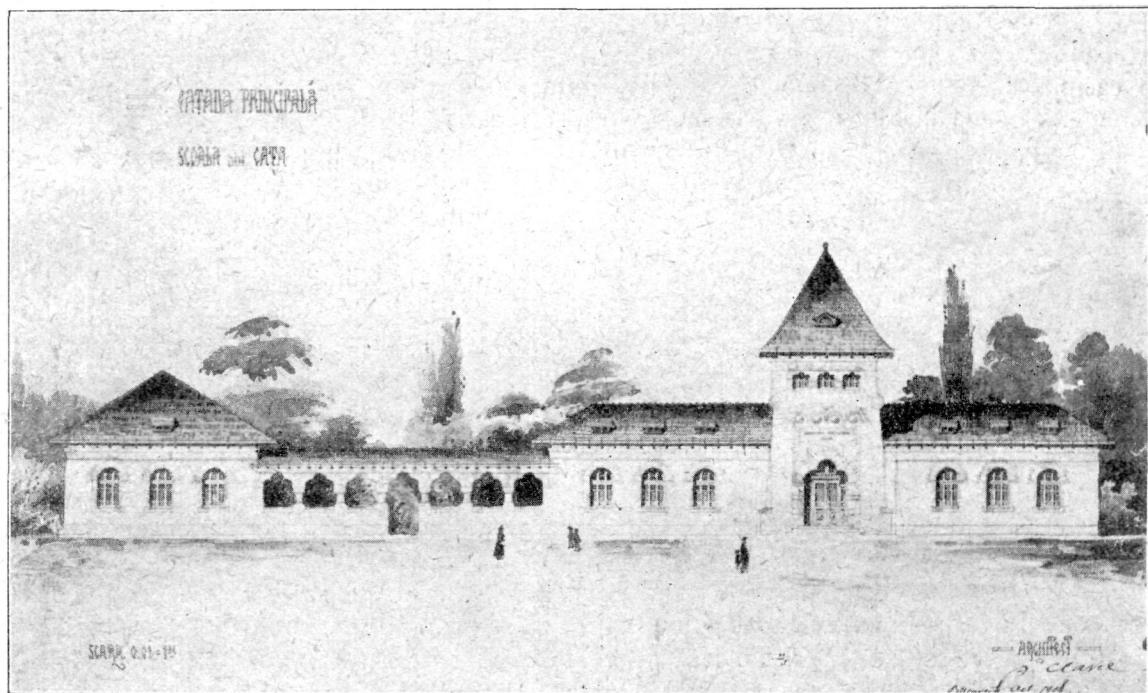
— Cum din blestem? Ce vorbă e asta? Te vād om în toată puterea; nu te poți stăpâni?

— Nu mă pot, 'conașule. O zi, două, pe urmă n'am ce face; trebuie să fac pe dracu'n patru, să-mi beau mințile; că d'aia nici nu cer al' cevașilea... Fî'n' că să vedeți: sunt legat cu afurisenie“...

Și fără altă legătură, îmi începû o istorisire pe care se vedeă c'o mai povestise de multeori și altora, după cum o spuneă, ca deprinsă pe din afară.

„Eu, să vedeți, am avut un unchiu colo în Plescăuți, în județul Mehedinți de unde suînt de loc. Că am rămas orfan de mic copil ș'am trăit mai mult din mila altora. Ș'apoi unchi-meu ăsta mult eră iabraș și pornit spre lăcomie de bani. Se da în vânt după orice fel de câștig și adurmecă urma de franc ori de bumașcă, de pol ori de sutar, care va să zică, mai dihai decât adurmecă ogarul urma iepurelui. Ș'apoi așa, tot el firește a fost care a dat și de urma comoarei de știau oamenii din bătrâni de mult că trebuia să fie undeva la margine de codru, sub poale de munte, pe mal de apă curgătoare...

— Comoară! Mi-am închipuit eu numai

Fațada principală a școalei din Cața.

decât; voi țărani nu știți să povestiți două, fără să vârâți și comoara în treabă“.

„Olteanul“ deschise ochii mari rotunzi, apoi zâmbi sfios și dete din umeri:

„Dè, 'conașule, — dacă așa a fost, eu ce să fac? Să spun altfel?”

— Nu, nu; spune așa cum știi.

— Apoi eu nu prea știu bine cum au fost toate, — numai atâta am auzit pe oameni spunând, că tâlharul de Buzdughină — așa-i zicea unchi-meu, — a pus mâna pe ochii dracului... Și cum să nu dai în bănuială de așa ceva, că numai ce să-l vezi cum începuse a căra de prin târguri și de prin oraș la casă fel de fel de câte alea toate — și mai ales la vite, de aveă acum cirezi întregi și turme, și herghelii în lege... Ș'apoi să vedeți, adusesse și un butoiăș de țuică, de eră tot din banii ăia blestemați...

Că eu eram așa un băetan de vreo cinspceșaispce, și nu prea eram bun de altă treabă, da' mă trimetea unchi-meu să păzesc vitele; le păzeam eu, nu le păzeam, numai cât rămăsesem cu gândul la butoiășul din pivniță. Măi! — gândeam, — da' cine știe ce bunătate o fi acolo, de-l păzeă unchiu așa, și ziceă că nu se atinge până nu s'o învechî mai bine,

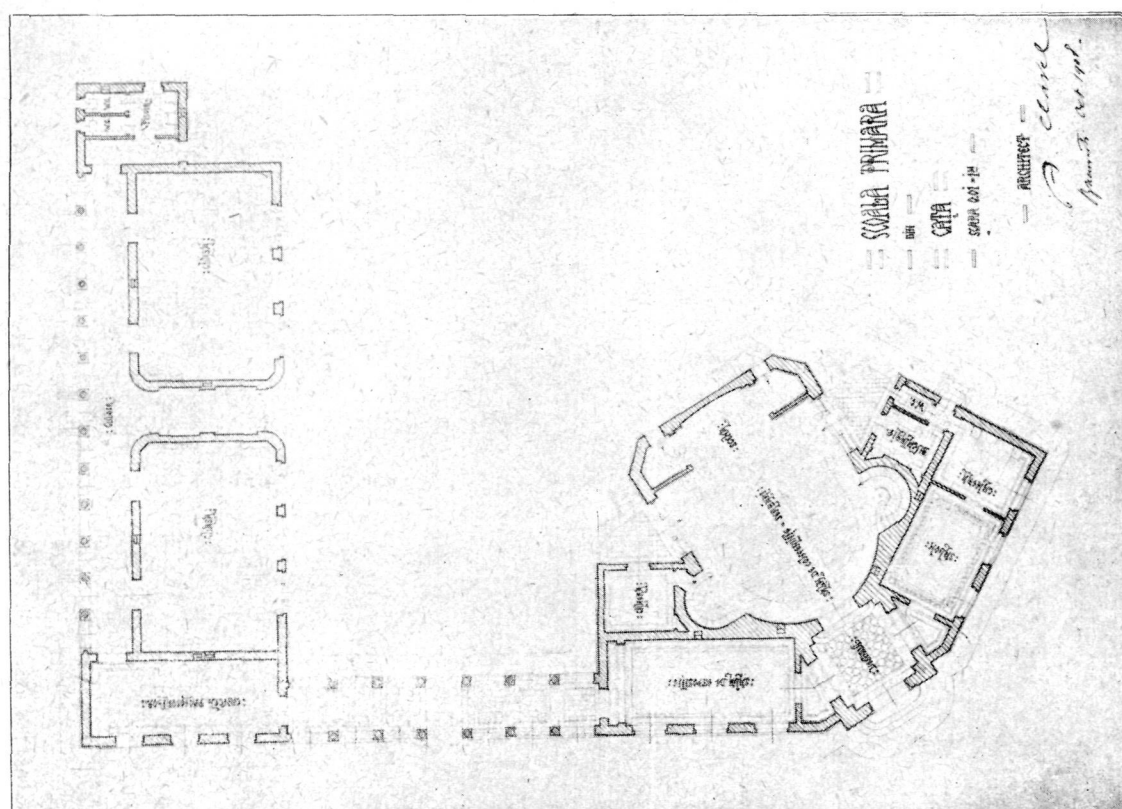
să te 'mbete și numai de miros... Ș'asa, mă furizez eu odată și meșteresc acolo cu un burghiu, că altminteri nu eram prost... Gust dintr'o ulcică ce adusesem... Miroseă a prună coaptă, și cum îi trăgeai o ulcică, te amețeă... Astup găuricea cu ceară, — da' deacuma îi găsisem merchezul...

Și-așa toată vara; cum dădeam eu cu socoteala, țuști la pivniță, — și pe urmă mă îfundam eu pe unde știam prin pădure și dormeam cu ceasurile, până pe 'noptate.

Cu unchi-meu nu prea dădeam ochii; el ale lui, eu ale mele. Numai cât nu le mergeă de loc bine vitelor, nici oilor, nici cailor, — vezi dumneata unde erau toate cumpărate din bani blestemați, legați cu afurisenie...

Așa ziceau oamenii toți din Plescăuți, și unchi-meu Buzdughină pornise să cadă la grele gânduri. Când a 'nceput să piară din vite, s'a tot înorat așa, pe zi ce treceă... Îl vedeam mai mult de departe, cum se tot înnegreă la față, tot mai pământiu dintr'o zi într'alta... Îl muncea, vezi, duhul cel rău...

Apoi odată, s'a coborît în pivniță și a dat să ciocănească în butoiășul de țuică... Gol! S'a uitat prinprejur... nici o picătură. Nisipul pe jos uscat tot, cum îl presăruse

Planul parterului școlii din Cața.

dintru început. Așa spun oamenii, că trei zile s'a tot crucit cum dracu, și ce blestem îl urmărește... Vitele i le rătăcește, i le înbrânțește în prăpăstii, ori le dă pe mâna lotrilor, — și iată și țuica din boloboc i-a svântat-o cu suflarea de pară aia drăcească, cum au dracii...

Trei zile s'a tot crucit, — ș'a patra zi și-a pus și el mâinile cruce pe piept, — și dus a fost, pe lumea ailaltă...

Iar eu de-atunci am rămas cu meteahna

asta; căci am băut din țuica cea cumpărată din banii blestemați; — și nu mă mai pot desbărâ, câte zile oi avea eu, că a fost cu afurisenie...

Vezi asta e. Ce să mă fac 'conașule, dacă e așa?" — încheiă tânguios Olteanul.

*

Marița e iarăș mulțămită. Tâmplăreasa și-a reluat argatul; — îl mai înjură, îl mai bruf-tuiește, — dar ce să facă și ea? Dacă e din blestem... Cel puțin are slugă ieftină.

Ion Gorun.

Cântec.

Apropie-te fără 'nfiorare;
Iubirea mea nu-i ghiața și nici focul,
Iubirea mea e floarea din cărare
Ce nu cunoaște pacea și norocul.

Cu boabele de rouă ea s'alină —
Așa voit-a vitrega ei soartă.
Stau mulți drumeți în loc de i să 'nchină
Dar moare-apoi în piept la cine-o poartă.

Ecaterina Pitiș.

Scaiu.

Ajunsesse o groază pentru mine. Când îl vedeam pe-un trotuar o ștergeam pe celalt; când îl zăream, pe geam, în cafenea, nu mai intram; iar când intră el, și-l vedeam de departe că vine, îmi luam pălăria și pe ici și-i drumul. Mă rog, nu mai putea după literatură. Ce nu cetise, ce nu știă, ce taină literară pe care să n'o cunoască? Și trebuiai să-l ascuți, sau dacă te 'ntrebă el, să-i răspunzi. Când s'a născut cutare, când a murit celalt? Da' copilului cutăruia să aibă și el talent? Da' nevasta celuiilalt, traduce și dânsa? Într'o bună zi veni c'o nuvelă, o nuvelă lungă cât un roman, o nuvelă fantastică în care un colonel, după ce batea el singur trei regimente dușmane, se înalță la cer. Și sfârșeă, după cum avusesem cinstea să aflu dela autor, cu următoarea întrebare a căreia deslegare rămâneă în sarcina cetitorului: „Cine-l luase: Dumnezeu sau Necuratul?” Nu știu. Mărturisesc că nu știu, după cum habar n'aveam de întreaga bucată, căci de câteori avusesse el norocul și eu nenorocul să mă prindă, și să vrea să mi-o cetească, începeam să mă vaet de cap. Dureri grozave de cap! Într'o zi când tocmai mă rugase iarăși să-i ascult nuvela fantastică, și pe mine mă apucase, ca din senin, capul, numai ce-l văd că scoate o cutiuță, o deschide și-mi dă:

„Ascultă, ia o aspirină, o să-ți treacă durerea ca și cum ai lua-o cu mâna“.

Am înghițit doctoria, dar de ascultat tot n'am ascultat nuvela, căci m'am rugat să mă ierte, și m'am dus acasă, — să „mă întind pe pat“ îi spusese.

Decât unde ajungeam, dacă ași fi fost nevoit să înghit mereu câte o aspirină. Trebuia să gădesc un mijloc de scăpare, deși mai degrabă scapi de innec decât de undița soiiului ăstora de oameni.

Îmi afluase locuința, și nu eră zi să nu vină să-mi bată în ușă. Ușa nu i s'a deschis, fiindcă trebuia să i-o deschid eu. Și știam doar ce m'așteaptă! Visam numai coloneli cari se ridică, la cer, călări, și așteptam cu groază clipa când trebuia, însfârșit, să dau ascultare întregii lui pățanii.

Într'o zi, cum stăteam la cafenea, numai ce-l văd că intră, căutând peste tot cu ochii. Pe mine mă căută. M'am ascuns, cum am putut mai bine, după spatele prietenului cu care eram, și norocul mă sluji. Nu dădu de mine. Plecă. Răsufilai ușurat:

„Uf! bine c'am scăpat.“

— De cine? mă întreabă prietenul.

— Uite de ăla care trece, acum, pe la fereastră“.

Prietenul se uită, îl vede, și-mi răspunde:

„De sgârcitul ăla?“

— Sgârcit? De unde-l știți?

— Da' cine nu știe de Ghiță Țănescu. I-a mers buha“.

În clipa aceasta un gând năstrușnic mi se infiripă în minte, — un plan. Și chiar a doua zi l-am așteptat, de dimineață, în cafenea. N'a dat greș, la 10 ceasuri se ivi în ușă:

„Bine că te gădesc, însfârșit, — îmi strigă de departe și duce mâna dreaptă la buzunarul cu manuscriptul nuvelei fantastice.“

— Tocmai, îi răspund, te așteptam.

— Să-ți cetesc?

— Da, dar mai întâi vreau să-ți fac o rugăminte. Coane Ghiță am mare nevoie de o sută de lei. Singura mea nădejde e la dumneata, să mi-o împrumuți, pentru o lună de zile“.

Autorul nuvelei fantastice lăsă manuscriptul să-i cadă în buzunar, se 'nroși, se 'ngălbeni băiguil câteva cuvinte de făgăduială. Eu îl iau din scurt:

„Mă rog, coane Ghiță, când îmi poți da banii.“

— Uite... și-acuma; mă duc să ți-i aduc, îmi răspunde literatul, se ridică și-o șterge cât ce poate mai repede“.

De-atunci nu l-am mai văzut decât odată, trecând, grăbit, pe la fereastra cafenelii. M'am repezit în ușă, și i-am strigat:

„Coane Ghiță, coane Ghiță, te aștept să-mi cetești nuvela“.

A întors capul, a bolborosit, nu știu ce, apoi s'a amestecat printre oameni, și s'a șters din fața ochilor mei ca și colonelul din nuvela lui fantastică.

...Și numai așa am scăpat de-un scaiu.

Em. Gârleanu.

În ziua a șasa.

Lumină, liniște și pace
 Domniă peste întreg pământul.
 Nu izbucnise 'n lume încă
 Din suflet omenesc cuvântul
 Cel purtător de omenească
 Povară de dureri și patimi;
 Nu se ivise 'ncă ființa
 Ce-avea s'aducă 'n lume lacrimi...
 Lumină, liniște și pace...
 Satân, rebelul din infern, .
 Cu toată noaptea lui de gânduri
 Stetea supus de Cel Etern.

Cinci zile de lumină numai
 Și pace, ochii lui văzură;
 Cu neagra inimă-i rănită
 Nu mai putea Satân de ură.
 Întunecatu-i cap zadarnic
 Nășteă gândiri distrugătoare;
 Neputincios priviă, rebelul.
 Nălțimile glăsuitoare,
 De unde coboriă cuvântul
 Cel creator; neputincios
 Văzut-a, răsărind din haos,
 Pământul nostru cel frumos.

Dar în a șasa zi, când fost-a
 Voința cea dumnezeiască,
 Pe lumea noastră 'ntâia oară
 Frumoasa Evă să zâmbească,
 Din noaptea gândului strigat-a
 Satân cele dintâi cuvinte
 De biruinț' asupra bolții
 Și-a liniștei de mai nainte:
 „Cinci zile-a fost pe lume pace,
 Cinci zile-a fost un Dumnezeu,
 Căci n'a fost un pământ cu Eva, —
 Și-acest pământ de-acum i-al meu!“

G. Rotică.

Cântece.

I.

Îi place sufletului meu
 Să fie cum e marea
 Ce-ascunde taine și mereu
 Își schimbă 'nfățișarea.

Azi poartă norii 'n unda sa
 Și mâne poate chipul
 Seninei bolți îl va purtă —
 Dar tu rămâi nisipul.

II.

Bat în geamuri obosite,
 Triste razele de lună.
 Sunt tovarășe iubite,
 Vin să-mi zică: noapte bună.

Și să suie prin perdele
 Cătră strașina plecată...
 — Am rămas și făr' de ele
 Ș'o s'adorm nemângăiată.

Ecaterina Pitiș.

Shakespeare.

Iuliu Caesar.

Trad. din englezește de I. Borgia.

(Urmare.)

Scena III. Acelaș oraș. O stradă.

Tunete și fulgere. Intră, din părți opuse, *Casca*, cu spada în mână, și *Cicero*.

Cicero. Ce, tu ești, *Casca*? Dela Caesar vii?
De ce ești fără graiu și 'nspăimântat?

Casca. Tu nu te temi când greul lumii 'ntregi
Se clatină ca pana? *Cicero*,
Văzui furtuni când vânturile 'n ceartă
Frângeau stejari înalți; văzut-am marea
Cea falnică crescând, turbând, spumând,
S'ajungă norii amenințători:
Dar niciodată, până 'n noaptea asta,
Eu n'am trecut printr'un potop de foc.
Ori e războiu în ceruri între zei,
Ori lumea, prea obraznică cu zeii,
I-a 'nversunat, de ne trimet prăpăd.

Cicero. Ai mai văzut vr'un lucru minunat?

Casca. Un sclav — îl știi desigur din vedere —
Întinse mâna stângă ce ardea
Ca douăzeci de torțe; totuș mâna
Rămase neatinșă de văpaie.
Apoi, — deatunci port spada mea în mână, —
La Capitol am întâlnit un leu
Ce mă privi sălbatec și trecu,
Făr' să m'atingă: și steteau grămadă
Vreo sută de femei incremenite
Și galbene de spaimă, ce jurau
C'ar fi văzut bărbați cu trupu 'n flacări
Umblând pe strade. Ieri o cucuvaie
S'opri 'n piață ziua la amiază,
Cobind și tot țipând. Când se 'ntâlnesc
Atâtea semne, nu mai spună nimeni:
„Așa li-i rostul, — ele sunt firești“;
Eu cred c'aceste pieze prevestesc
Năpastă țării 'n care se arată.

Cicero. Da, sunt ciudate vremi: dar oamenii
Își tălmăcesc adesea lucrurile
În felul lor, departe de-adevăr.

Veni-va Caesar mâne 'n Capitol?

Casca. Da; l-auzii spunându-i lui Antoniu
Să-ți lase vorbă că va fi acolo.

Cicero. Ei, noapte bună, *Casca*: țipe-așa viscol
Nu e de stat.

Casca. Cu bine, *Cicero*.
(*Cicero* iese. Intră *Cassiu*).

Cassiu. Cine e?

Casca. Un Roman.

Cassiu. Știu glasul, *Casca*.

Casca. Ai bun auz. Ce noapte-i asta, *Cassiu*!

Cassiu. Plăcută noapte pentru oameni vrednici.

Casca. Când a mai fost așa urgie, 'n ceruri?

Cassiu. Când o fi fost așa de plin de rele
Pământul, Eu cucerirai orașul,

Să mă supun acestei nopți grozave;
Și-așa ne 'ncins, o *Casca*, cum mă vezi,
Mi-am desvelit eu trăsnetelor pieptul:
Când fulgere albastre sfășiau
Încrucișate pieptul cerului,
Eu mă 'mbiam drept țintă 'n calea lor.

Casca. De ce mi-ai ispitit tu astfel cerul?
Cuvine-se ca omul să se teamă,

Când zeii 'nalți, prin semne, ne trimet
Așa soli groaznici ca să ne 'nspăimânte.

Cassiu. N'ai vlagă, *Casca*; și-acel foc al vieții
Ce-ar fi să ardă 'ntr'un Roman, tu nu-l ai
Ori nu-l știi folos. Ești galben, slab,
Te-arăți fricos, te 'nvăluie în uimire,
Văzând neliniștea ciudată 'n ceruri:

Dar de-ai câtă aieva pricina

De ce-s atâtea focuri și năluci,

De ce-și ies pasări și jivini din fire;

De ce-s moșnegi smintiți și prunci proroci;

De ce își schimbă toate rândueala

Și firea și 'nsușirile 'născute

În chip de groază; — uite, ai află

Că cerul le-a 'nsuflat aceste duhuri,

Să ne 'nspăimânte și să ne trezească

Din vreo stare împotriva firii.

Eu, *Casca*, ții-aș putea numi un om

Asemenea acestei nopți grozave,

Ce tună, fulgeră, deschide gropi

Și urlă ca și leu 'n Capitol, —

Un om, nu mai puternic decât noi

Din fire; dar crescut de spăimântare

Și groaznic ca aceste izbucniri.

Casca. Tu-l înțelegi pe Caesar; spune, *Cassiu*?

Cassiu. Oricine-ar fi: Romanii au și-acum

Vânjoase brațe ca strămoșii lor;

Dar, vai! pierit-a duhul bărbătesc,

Ne cărmuește suflet de femeie;

Și jugul ce purtăm ne-arată fameni.

Casca. În adevăr, se zice că senatul

Îl va numi pe Caesar mâne rege,

Să-și poarte peste țări și mări coroana

Oriundă-afară de Italia.

Cassiu. Atunci voiu ști unde să-mi vâr pumnalul;

Cassiu va desrobi atunci pe *Cassiu*.

Într'asta, faceți pe cei slabi puternici,

O zeilor, și 'nfrângeți pe tirani:

Nici turn de stânci, nici ziduri de aramă,

Nici scunde temniți, nici obezi de fier

Nu pot să 'mpiedece puterea minții;

Nu, cel sătul de lanțurile lumii,

Se poate-oricând el însuș mântui.

Și ce știi eu, să știe toată lumea,

De partea tiraniei ce m'apasă,

Eu pot scăpa când vreau.

(Tunete).

N. Grigorescu: Bordeiu figănesc. (Din colecția Carada).

- Casca.* Așa și eu:
Oricare rob își are-așa în mână
Puterea de-a-și desface el robia.
- Cassiu.* Și pentruce-ar fi Caesar un tiran?
Sărmanul om! Știu eu că n'ar fi lup,
De n'ar vedeă că-s numai oi Romanii:
El n'ar fi leu, de n'ar fi cerbi Romanii.
Cei ce-s grăbiți să fac' un mare foc,
Pun paie rele 'ntăiu: ce fleac e Roma
Și ce lepădătură, ce gunoiu,
Bun numai de aprins spre-a lumină.
Un lucru prost ca Caesar! O, măhnire,
Unde m'ai dus? Se poate că vorbesc
C'un rob de bunăvoie: atuncia știu
Că o să-mi ceară seamă; dar am armă
Și, de primejdii, mie nu mi-e teamă.
- Casca.* Vorbești cu Casca, cu un om ce nu e
Un purtător de vorbe. Iată mâna:
Adună oameni cari să 'ndrepte răul,
Și eu voiu ține pas cu cel ce merge
În fruntea tuturor.
- Cassiu.* Ne-am înțeles.
Deci află, Casca, eu am câștigat
Câțiva dintre Romanii cei mai vrednici
Spre-a întreprinde împreun' o faptă
Ce-o să ne-aducă cinste și primejdii;
Și știu că, la teatrul lui Pompeiu.
Ei mă așteapt' acum: că 'n noaptea asta
N'auzi un sgomot, nici un pas pe strade;
Și 'nfățîșarea vremii e asemeni
Cu chipul faptei care-o săvârșim,
Prea cruntă, 'nflăcărată și grozavă!
- Casca.* Tăcere, vine cineva în grabă.
- Cassiu.* E Cinna, — îl cunosc pe mers; ne este
Prieten.
(Intră Cinna).
Cinna, unde-alergi așa?
- Cinna.* Ca să te caut. Cine este? Cimber?
Cassiu. Nu, Casca; un tovarăș nou la fapta
Ce pregătim. Nu mă așteaptă, Cinna?
Cinna. Mă bucur. Dar ce noapte fioroasă!
Vreo doi sau trei văzură lucruri stranii.
Cassiu. Nu mă așteaptă? Spune-mi!
Cinna. Da, te-așteaptă. —
O, Cassiu, de-ai putea să ne câștigi
Tovarăș și pe Brutu cel slăvit.
Cassiu. N'ai grije: Cinna, ia răvașul ăsta
Și vezi de-l pune 'n scaunul pretorului,
Să-l afle Brutu; ăsta i-l aruncă
În casă pe fereastră; pe acesta
Să mi-l lipești cu ceară de statuia
Strămoșului lui Brutu: iar, pe urmă,
Ne cată la teatrul lui Pompeiu,
Acolo o să ne găsești pe toți.
Sosit-au Deciu Brutu și Treboniu?
Cinna. Toți, numai Cimber nu; și el s'a dus
Ca să te caute-acasă. Mă grăbesc
Să pun răvașele precum mi-ai spus.
Cassiu. Apoi să vii la teatrul lui Pompeiu.
(Cinna iese).
Noi, Casca, pân' a nu mijl de ziuă,
Cătăm pe Brutu: căci trei părți dintr'ansul
Sunt ale noastre; înc'o încercare
Și o să cucerim pe omu 'ntreg.
Casca. O, el e 'n inimile tuturor:
Și ce-ar putea să pară făr'delege,
Schimbă-va, ca prin vrajă, vaza lui
În cinste și în mare vrednicie.
Cassiu. Ce vrednic e și ce nevoie-avem
De el, tu judeci bine. Să plecăm,
Trecut e miezul nopții; până 'n zori
Îl vom trezi și-l vom avea tovarăș.
(Ies).

Actul II.

Scena I. Roma. Grădina lui Brutu.

(Intră Brutu).

- Brutu.* Ce-i, Luciu, scoală! —
Nu pot ghici din starea stelelor
Cât este pân' la ziuă. — N'auzi, Luciu! —
De-ar fi păcatul meu să dorm așa. —
Ei, Luciu, ei, deșteaptă-te, când zic!
(Intră Luciu).
- Luciu.* Stăpâne, m'ai strigat?
- Brutu.* Să faci lumină în odaie, Luciu:
Când arde, vino 'ncoace și mă chiamă.
- Luciu.* Ascult, stăpâne.
(Iese)
- Brutu.* Nu-i chip decât prin moartea lui: eu însumi
N'am alt cuvânt ca să-l răstorn, ci numai
Obștescul bine. El ar vrea coroana: —
Cum i-ar schimbă aceasta firea, 'i vorba:
Lumina scoate din culcuș năpârca;
Și-atunci să te ferești. Coroana? — da; —
Și-atunci, e drept, îl inzeștrăm c'un ghimpe
Cu care poate face rău cât vrea.
Mărirea-i stricăcioasă când desparte
Muștrările de cuget de putere;
- Și, ca să spun de Caesar adevărul,
Nu-l știu mai tare stăpănit de patimi
Decât de minte. Dar e dovedit,
Smerenia-i scara poței de mărire,
Spre ea-și indreaptă cel ce urcă fața;
Dar de-a atins fusculel cel din urmă,
Atunci întoarce scării spatele,
Privește 'n cer, răsând de-acele trepte
Pe care s'a urcat: așa și Caesar;
Atunci oprește-l. Și fiindcă el,
Așa cum e, nu dă prilej la plângeri,
Privește-l astfel; el, crescând mai mare,
Ar trece 'n vreo parte peste margini.
Tu socotește-l deci un ou de șarpe
Care, clocit, s'ar face veninos
Ca soiu 'ntreg, și-omoaară-l în găoace.
(Intră iarăș Luciu).
- Luciu.* Stăpâne, e lumină în odaie.
Cătând o cremene pe la fereastră,
(dându-i un răvaș)
Găsii acest răvaș pecetluit,
Și știu că nu eră când m'am culcat.

- Brutu.** Te culcă iarăș; încă nu e ziua.
Nu este mâne 'ntăia zi de Marte?
- Luciu.** Nu știu, stăpâne.
- Brutu.** Te uită 'n calendar și adă-mi știre.
- Luciu.** Ascult, stăpâne.
(Iese).
- Brutu.** Din aburii ce sboară 'n aer cade
Lumină de ajuns să pot citi.
(Desface răvașul și citește).
„Dormi, Brutu: te deșteaptă, și te vezi.
Lași Roma... Chiamă-ne, lovește, 'ndreaptă!“
„Dormi, Brutu: te deșteaptă!“ —
Astfel de 'ndemnuri mi-au svârlit adesea
În drum să le ridic.
„Lași Roma...“ Trebuie 'ntregit așa:
Lași Roma roabă unui om? Cum, Roma?
Strămoșul meu a izgonit din Roma
Pe-acel Tarquiniu, când a fost el rege.
„Lovește, chiamă-ne, 'ndreaptă!“ — Cer
Să-i chem și să lovesc? O Romă, 'ți jur,
De va urmă 'ndreptarea, tu primești
Tot ce-ai cerut din mâinile lui Brutu!
(Intră iarăș Luciu).
- Luciu.** Stăpâne, mâne-s Idele lui Marte.
(Bătăi la poartă).
- Brutu.** E bine. Mergi; aud bătând la poartă.
(Luciu iese).
Din ziua 'n care Cassiu m'a 'ndemnat
Să-l dușmănesc pe Caesar, n'am dormit.
Între întâiu 'ndemn și 'ndeplinirea
Unei grozave fapte, tot răstimpul
E ca o stafie, un vis urât:
Doar duhul bun și-unelte peirii
Țin sfat atunci; și firea omului,
Asemeni unei mici împărății,
Îndură starea unei răsvrătiri.
(Intră iarăș Luciu).
- Luciu.** Stăpâne, e cumnatul vostru, Cassiu,
La poartă și dorește să te vadă.
- Brutu.** E singur?
- Luciu.** Nu, mai sunt câțiva cu el.
- Brutu.** Și nu știi cine sunt?
- Luciu.** Nu știu, stăpâne;
Au părările pe frunte trase
Și fețele 'ngropate în mantale
De jumătate-așa că n'am putut
Nici cum să-i recunosc.
- Brutu.** Deschide-le.
(Luciu iese).
Ei sunt tovarășii. O tu, urzire,
Și noaptea ți-e rușine să-ți arăți
Cumplitul chip, când e mai slobod răul?
O, unde vei găsi atunci ziua
O peșteră destul de 'ntunecoasă
S'ascunzi grozava-ți față? N'o căută, urzire,
Ascunde-o 'n zămbete și 'n prietenie;
Căci de-ai veni cu chipul tău firesc,
Nici iadul n'ar fi 'ntunecos de-ajuns
Să te ascundă ca să nu te știe.
(Intră Cassiu, Casca, Cinna, Metellus Cimber și
Treboniu).
- Cassiu.** Stărnit-am? Bună dimineța, Brutu;
Prea îndrăzneț îți turburăm odihna.
- Brutu.** Eu sunt sculat de-un ceas; treaz toată
[noaptea.
Cunosc pe-acești bărbați cari vin cu tine?
Îi știi pe toți; și nu e unul care
Nu te-ar cinsti și fiecare-ar vrea
Să aibi acea părere despre tine
Pe care-o are orice bun Roman.
Aici Treboniu.
- Brutu.** Bine a venit.
- Cassiu.** Și Deciu Brut.
- Brutu.** Bine-a venit și el.
- Cassiu.** Și Casca, Cinna și Metellus Cimber.
- Brutu.** Bine-au venit cu toții.
Ce griji atât de mari v'au îndemnat
Să vă ascundeți ochii și de noapte?
Cassiu. Pot să te rog de-o vorbă?
(Brutu și Cassiu șoptesc).
- Deciu.** Aici e răsăritul: nu se crapă
Colo de ziua?
- Casca.** Nu.
- Cinna.** Ba da, să ierți; și-acele sure dungi,
Ce-au străbătut prin nori, sunt soli ai zilei.
- Casca.** Vedeți că amândoi v'ați înșelat.
Drept spada mea răsare soarele;
O bună cale mai spre miazăzi,
Când socotim că-i încă tânăr anul.
Abia 'n vreo două luni și-arată focul
Mai înspre miazănoapte; răsăritul
E-aici în dreptul Capitolului.
- Brutu.** Să-mi dați pe rând acum cu toții mâna.
- Cassiu.** Și să jurăm că suntem hotărâți. —
- Brutu.** Nu, nu jurați: de n'o fi fața noastră
Și chinul sufletesc, restriștea asta, —
De-s astea slabe 'ndemnuri, să se 'ntoarcă
Tot insul iar la patul leneviei;
De sus să ne pândească tirania,
Pân' vom cădea pe rând. Dar dacă 'n astea,
Cum sunt încredințat, e foc de-ajuns
S'aprindă pe fricoși și să călească
Și inimi slabe de femei; atunci
Ce 'ndemn mai trebuie spre a ne 'mpinge
La răsvrătire? Ce 'nfrățire oare
Decât: Romani tăcuți, ce-și dau cuvântul
Și n'o să-l calce? Și ce jurământ
Decât cu cinstea invoita cinste,
Să fie-așa ori să cădem cu toții?
Să jure popi, fricoși, neputincioși,
Vicleni, nevolnici cari sărută mâna
Ce i-a bătut; să jure 'n pricini rele
Cei fără de crezământ: dar nu pătați
Dreptatea cea curat' a faptei noastre,
Nici cinstea noastră fără șovăire,
Gândind că 'ndeplinirea faptei noastre
Ar cere jurământ; doar orice strop
De sânge care curge 'ntr'un Roman,
E vinovat atunci de corcire,
Când el își calcă cea mai mică parte
Din orișice făgăduială dată.

- Cassiu.* Cum stăm cu Cicero? Să-l ispitim
Eu cred că el ne-ar fi un sprijin bun.
- Casca.* Să nu-l uităm pe el.
- Cinna.* Cu nici un preț.
- Metel.* Să-l câștigăm; căci părul său de-argint
O să ne dobândească un nume bun
Și voci să preamărească fapta noastră:
S'ar zice, mîntea lui a cârmuit
Al nostru braț și nu s'ar mai părea
Prea svăpăiată tinereța noastră.
- Brutu.* Nu-l pomeniți: să nu vorbim cu el;
El nu 'ia parte la nimic ce alții
Au început.
- Cassiu.* Atuncia să-l lăsăm.
- Casca.* În adevăr el nu e potrivit.
- Deciu.* Afar' de Caesar, nu mai cade nimeni?
- Cassiu.* Da, bine zici: — Eu cred că nu-i cu cale,
Antoniu cel așa iubit de Caesar
Să mai trăiască: vom găsi în el
Un om viclean; și știți c'a lui putere,
De-o folosește, ajunge să ne facă
Mult rău la toți: deci pentru buna pază
Să cad' Anton cu Caesar împreună.
- Brutu.* Ne-am arătat prea crunți, tăindu-i capul
Și sfâșiindu-i brațele pe urmă,
Cum fac mânia, ura cânducid;
Anton e cât un braț de al lui Caesar:
Să facem jertfă, nu 'njunghiere, Caiu.
Noi am distruge spiritul lui Caesar;
Și 'n spirit nu e sînge: o de-am putea
Să smulgem numai spiritul lui Caesar
Făr' să-i sdrobim și trupul! Vai, dar Caesar
Va trebui să sîngere și el!
Tovarăși, să-l ucidem vitejește,
Dar nu cu ură! Să-l tăiem cum tai
O jertfă închinată zeilor,
Iar nu cum sfîrtici prada pentru câni,
Și inima ne fie ca stăpînul
Ce 'ndeamnă servitorii săi la faptă
Și 'n urmă par'că-i ceartă. Astfel noi
Nu vom fi urgisiți, ci toți vor zice
Că trebuia să se întămple-așa,
Măntuitori, nu ucigași, ni-or spune.
Cât despre-Antoniu, nu vă mai gândiți;
Ce poate face-un braț de al lui Caesar,
Când capu-i a căzut?
- Cassiu.* Mi-e teamă totuș
- Brutu.* Că 'n marea lui iubire pentru Caesar —
Vai, Cassiu, nu te mai gândi la el:
De-i este Caesar drag, tot ce-o să poată
E-atât, — să se mîhnească și să moară:
Și mult ar fi s'o facă el, căci lui
Îi plac petreceri, nebunii și chefuri.
- Treboniu.* El nu e de temut; să nu-l ucidem.
De va trăi, va rade mai târziu.
(Un clopot sună).
- Brutu.* Stați! Numărați.
- Cassiu.* De trei ori a sunat.
- Treboniu.* E timp să mergem.
- Cassiu.* Dar mai e 'ndoeală
Dac'o să vie Caesar azi sau nu;
- Căci el de-o vreme crede în eresuri,
Deși odată nu ținea nimic
De presimțiri, de visuri și de semne.
Se poate ca minunile acestea,
Ne mai văzuta groaz' a astei nopți
Și sfaturile proorocilor
Să-l ție azi de Capitol departe.
- Deciu.* N'ai teamă: de s'ar hotărî așa,
Eu pot să-l schimb; că-i place să audă
Că inorogi se pot momi cu arbori,
Urși cu oglinzi și elefanți cu gropi,
Un leu cu mreji, un om cu măguliri:
De-i spun că el urăște măgulirea,
El zice da, — mai tare măgulit
Ca orișicînd. Lăsați-mă pe mine;
Eu știu cum să-i îndrum pornirile
Și am să vi-l aduc la Capitol.
- Cassiu.* Ba, să fim toți acolo, să-l aducem.
- Brutu.* La ceaurile opt, cel mult, așa-i?
- Cinna.* Cel mai târziu, să nu lipsiți nici unul.
- Metel.* Caiu Ligariu e dușman lui Caesar,
Ce l-a certat că laudă pe Pompeiu:
Mă mir că voi nu v'ați gândit la el.
- Brutu.* Metel, te du în treacă pe la dînsul;
El mă iubește, i-am și dat prilej;
Trimite-mi-l aici și-o să-l îndrum.
- Cassiu.* Ne prinde ziua: noi ne ducem, Brutu: —
Vă 'mprăștiați; dar țineți minte toți
Ce-ați zis și fiți Romani adevărați.
- Brutu.* Prieteni, v'arătați vioi și veseli;
Să nu se vadă 'n ochii noștri gîndul,
Ci s'o jucăm cum fac actorii noștri,
Cu spirit viu, stăpîni pe-orice mișcare:
Și-acumă, ziua bună la tot insul.
(Ies toți, afară de Brutu).
Scoal', Luciu! — Doarme? Nu-i nimic.
Te-adapă
- Din roua grea, de miere-a somnului:
Tu n'ai nici năluciri, nici visuri rele
Ce grija trează zugrăvește 'n creeri;
Deaceea dormi așa.
(Intră Portia).
- Portia.* Iubite Brutu!
- Brutu.* Ce este, Portia? Pentru ce te scoli?
Nu-ți va pril să 'ncredințezi așa
Gingașa-ți fire dimineții reci.
- Portia.* Nici ție însă nu. În taină, Brutu,
Te-ai furișat din pat: și ieri, la cină,
Deodată te-ai sculat și te-ai plimbat
Cu brațele încrucișate, oftînd
Și 'ngîndurat; te-am întreat ce ai,
Și te-ai uitat la mine încruntat;
Am stăruiț; și-ai dus la cap o mână,
Bătînd cu nerăbdare din picior;
Te tot rugam și tot nu răspundeai,
Ci supărat pe mine, mi-ai făcut
Cu mîna semn să plec: atunci m'am dus,
Să nu măresc la urmă nerăbdarea
Ce se părea prea intețită, însă
Crezînd c'a fost urmarea unei stări
Prin care trece-oricine cînd și cînd

Dar nu te lasă să mănânci, să dormi,
Și de-ar putea să-ți schimbe 'nfățșarea
Precum s'a 'nstăpănit pe mîntea ta,
Eu nu te-aș mai cunoaște, Brutu. Dragă,
Împărtășește-mi ce durere ai.

Brutu. Nu-s tocmai bine, asta este tot.

Portia. Brutu e înțelept; de n'ar fi bine,
S'ar îngriji ca să se facă iarăș.

Brutu. Așa și fac. — Te culcă, dragă Portia.

Portia. E Brutu deci bolnav, — și e prielnic
Să umbli neincins prin ceața rece
A zorilor? Cum, Brutu e bolnav,
Și-și părăsește patul sănătos,
Să 'nfrunte noaptea cea otrăvitoare,
Să 'ncerce necuratul aer umed,
Ca să-și sporească boala sa? Nu, Brutu;
Ți-e sufletul cuprins de-o boală grea,
Pe care eu, fiind soția ta,
Ar fi s'o știu; și în genunchi te rog
Pe frumusețea-mi preamărit' odată,
Pe toate jurămintele iubirii
Și pe acel puternic jurământ
Ce ne-a făcut pe noi un trup și-un suflet,
Să-mi spui și mie, dacă una șuntem,
De ce ești trist, ce oameni te-au cătat
Azi noapte, căci au fost aici vreo șase
Sau șapte ce-și țineau ascunsă față
Și de 'ntunec.

Brutu. Scoală, dragă Portia.

Portia. N'aș fi 'n genunchi, de ți-aș fi dragă, Brutu.
La cununia noastră, spune-mi, Brutu,
S'a zis ca eu să nu știu nici o taină
Dintr'ale tale? Sunt cu tine una
Așa 'n câtvă, cu anumite margini,
Să-ți fiu tovarășă la prânz, la pat,
Și să-ți mai țin de-urât? Sunt numai roaba
Dorinței tale? Dacă nu s mai mult,
Îți sunt ibovnică, iar nu soție.

Brutu. Ești buna, credincioasa mea soție,
Și mie scumpă ca și stropii roșii
Ce se adună 'n inima-mi măhnită.

Portia. De-ar fi așa, aș ști și taina asta.
Sunt numai o femeie; dar femeia
Ce Brutu și-a ales-o de soție:
Sunt numai o femeie; dar femeie

Cu nume bun, sunt a lui Cațo fiică.
Crezi tu că nu-s mai mult ca celelalte
Cu-așa un tată și așa bărbat?
Îmi spune taina ta, eu n'o voiu vinde.
Mi-am pus țaria mea la grea 'ncercare,
Făcându-mi eu o ran' aici la coapsă.
Pot eu să porț aceasta cu răbdare
Și taina soțului meu nu?

Brutu. O zei,
Mă faceți vrednic de așa femeie!

(Bătăi la poartă).

Ascultă! Bate cineva. Te dă deci,
Și în curând va 'mpărtăși și sânu-ți
Întreaga tain' a sufletului meu:
Ți-oiu tălmăci tot legământul meu
Și semnele 'ncruntatei mele frunți:
Te dă în grabă. (Portia iese). Luciu, cine bate?

(Intră iarăș Luciu cu Ligariu).

Luciu. Un om bolnav dorește să te vadă.

Brutu. Ligar, de care pomeni Metel. —

Băietе, mergi. — Caiu Ligariu — cum!

Ligariu. Din graiu slăbit, o bună dimineață.

Brutu. Ce vreme ți-ai găsit să porți năframă,
O Caiu! Ce n'aș face să te vindec.

Ligariu. Sunt vindecat, când Brutu pregătește
Vreo faptă vrednică de-al cîstei nume.

Brutu. Așa o faptă pregătesc, Ligariu,
Dac' ar putea urechea ta s'asculte.

Ligariu. Pe zeii toți, la cari ne închinăm,
Îmi leapăd boala! Suflete al Romei!
Fiu vrednic, odrăslit din neam cinstit!
Tu, ca un vraciu, vrăjit-ai înapoi
Pieritu-mi duh. Mă pune-acum s'alerg,
Și-o să mă lupt cu stavili neinvinse;
Și-o să le biruiu. Ce e de făcut?

Brutu. O faptă care 'ntramă pe bolnavi.

Ligariu. Nu dăm și vr'unui sănătos din boală?

Brutu. Ba, o să dăm. Ce este, scumpe Caiu,
Ți-oi desveli pe drum spre-acel cu care
Va trebui să se întâmple.

Ligariu. Haidem,

Cu inima din nou aprinsă viu
Să fac, eu nu știu ce; dar mi-e de-ajuns
Că mă conduce Brutu.

Brutu. Vino deci.

(Ies).

Dări de seamă.

Delavrancea, *Luceafărul*. Dramă în 5 acte. Editura „Socec”. București, 1910. 264 p. Prețul: Lei 2.50.

N'am căutat să văd piesa cea nouă pe scenă, deoarece, cunoscând tendința patriotică și morală a celorlalte două tragedii din trilogia d-lui Delavrancea, puteam prevedea cu certitudine ce mi se va oferi în acest al treilea capitol. Reprezentații de acestea sunt de obicei frumos inscenate și sunt anume întocmite în vederea scopului de a sugestia mulțimea. Ținta lor este evident educativă. Cuvintele sunătoare, cu asonanțe și muzicalitate, sunt rostite cu patos cuceritor și fac veșnic apel la partea sentimentală a sufletului românesc, încât, romantici cum suntem, am ajunge ușor în pericolul de a aluneca în mici exagerări de apreciere, după pilda criticei teatrale bucureștene. Am preferat deci să renunțăm la întregul aparat seducător al surugatelor tehnice și vizuale și, ca să putem gusta „Luceafărul” d-lui Delavrancea, netulburăți de prisosurile reprezentării, ne-am mărginit numai la partea lui literară, oferită în eleganta ediție a d-lui Socec.

Urmărind filă cu filă cuprinsul lucrării până la sfârșit, întâia întrebare ciudată, care ni se îmbulzește pe buze, este: dar titlul cum se justifică? Nu că chestiunea titlului ar avea o extremă importanță, dar, ori și cum, titlul își are și el rostul lui și caută totdeauna să simbolizeze, sau să exprime firul acțiunii întregi. Nu înțelegem însă cum seria asta de tablouri istorice și de tirade vitejești a meritat titlul de „Luceafăr”? În care ipostas este Petru Rareș un luceafăr al Moldovei? Vrea să fie acest epitet poate un joc de cuvinte, de dragul „Soarelui”, care fusese Stefan cel Mare și din care se coboară raza lui Petru? În piesă se găsesc asupra acestui punct aluzii variate. Sandomir spune la început: „Cocoșii au început să cânte și luceafărul să se stingă”. Iar Genunea îl răsfăță pe erou mai adeseori cu acest epitet, numindu-l „luceafărul nostru dătător de lumină”. Să fie titlul luat numai de dragul ce-l avea Genunea pentru idolul ei? Cestiunea rămâne foarte vagă!

Insistăm asupra acestei nedumeriri, fiindcă suntem de credință, că în dramele istorice, unde e vorba și de fixarea unui nume de erou, nu e tocmai necesar să folosești titluri simbolice, Shakespeare a zis „Richard III” și „Regele Lear”. Alecsandri a scris „Despot Vodă”. Bolintineanu înaltele voci să treacă prin drame nesfârșite, numele fiecărui Domn la nemurire. Nu eră mai expresiv, mai real un simplu „Petru Rareș”, câtă vreme autorul nu urmărea prin lucrarea sa nici vreo filozofie și nici vreun estetism modern?

Trecând la construcțiunea întregii a piesei, cu inegalitatea aceea de împărțire a acțiunii în acte, cu slăbirea evidentă a răsufletului către sfârșit, cu obișnuita lipsă de economie în distribuirea convorbirilor și cu concentrarea atențiunii întregi asupra eroului principal, observăm că d-l Delavrancea, nici de data

asta, n'a dus drama noastră istorică cu un pas înainte. Ca și vechile începuturi, cu obișnuitele lor tipicuri, „Luceafărul” este o operă de procedări și de figuri cunoscute la noi, o înfiripare din elemente aproape stereotipe în literatura noastră dramatică. Aici, ca și în piesele diletanților de pe vremuri, găsim povestirea aceluiaș răzbătut conflict dintre un Domn arhiviteaz și boierii buni și boierii necredincioși. Și iarăș apare figura unei Doamne nenorocite, care suferă în umbra unei frumoase favorite dela Curte. Este oarecare monotonie în repeșirea aceasta a unor subiecte, ce se aseamănă perfect, ca fire, obiceiuri și situații și până și ca atitudini. Fantazia autorului pare îngrădită și puterea de invenție rămâne redusă la câteva lucruri de amănunt.

Concepția d-lui Delavrancea despre acest erou al său este cea istorică. Petru Rareș e prezentat în toate epizodurile primei sale stăpâniri și e caracterizat pe de-a întregul în marginile cuvintelor lui Grigore Ureche cronicarul, care ni-l zugrăvește în acest chip: „Și apucându-se de domnie, nime n'a pierdut nădejdea, că pace și odihnă eră asupra tuturor. Așa în toate părțile străjuia și priveghia și se nevoia să lătească ce-au apucat. Că nimica, după ce s'au așezat la domnie, n'au zăbovit, ci de războaie s'au opucat și la toate îi mergea cu noroc”. Aceste războaie sunt apoi pe lung și pe larg dramatizate, fie prin graiul boierilor ostași, fie prin Petru Rareș însuș, care se dovedește a fi de o rară locvacitate și toate au acelaș scop așa de transparent, de-a preamări vitejia Moldovei. La fiecare pagină găsim sonorități admirative, ca „O, viteji sunt Moldovenii, cum n'am mai văzut niciodată!” Sub domnia lui Rareș beșivii se fac viteji și-și recâștigă forța morală, iar fetele își sfășie cămașa să lege rările voinicilor.

Romantismul acesta se explică, dar exagerările întrec cu mult echilibrul gustului estetic. Chiar intrarea aceea nocturnă a lui Rareș în cetatea Sucevei, din actul întâi, pare prea teatrală. Iar eternele stăruințe, de a evoca mereu umbra lui Stefan cel mare, sunt de-asemenea prea evident căutate și pornesc dela un timp să nu mai placă prin repeșirea lor.

Actul întâiu este, poate, cel mai încheat. Legătura de continuare cu acțiunea din „Apus de soare” reușește și recunoașterea de Domn prin convertirea boierilor la credință, nu este făcută fără meșteșug. Dar cât pentru Oana cea îmbătrânită, de care nu mai avea nevoie decât s'o facă să asiste la actul de recunoaștere al frate-său, putea s'o cruțe pentru restul dramei, deoarece în cele viitoare ea nu mai rămâne decât o umbră rătăcitoare și un balast de prisos. Urmează actul al doilea și unitatea se resleşte. O serie de epizoduri se încheie între ele mai mult cu deasila. Eroii, în frunte cu Mogărdici, vorbesc despre amintiri dela biruința asupra Săcuilor și fac glume, evident grosolane, ca cele privitoare la Măria din Săcele,

Alții povestesc cum Petru Vodă a bătut pe hățmanul Leșilor, Tarnovski. Și Domnul apare în deplina sa putere, după atâtea viteji, cu boierii biruitori în juru-i și cu privirile învăluind pe frumoasa Genunea, fiica lui Baloș. Numai pentru doi prizonieri nu are iertare, pentru băieții lui Gritti, pe cari îi zidește într'o peșteră, în ciuda ominoasei prevestiri a vrăjitoarei Dolca. Față de ingrămădirea aceasta de întâmplări variate, grupate într'un singur act, surprinde largul act al treilea, în care se petrece numai o luptă contra Leșilor, pe cari, după un plan genial și cu o încordare de forțe descrisă în mod înflăcărat, Petru Rareș îi sfarmă în dumbrava de lângă râul Cirimușului. Glumele eterne ale lui Mogărdici și înțelepciunea cinică a doctorului Șmil sunt jignitoare. Iubirea eroului țaran Corbea pentru Genunea este numai o idilă secundară, introdusă mai mult cu scopul de a colora uniformitatea acțiunii. Stăpânitoare în toate este numai beția triumfului. Și Rareș se apoteozează singur, când zice către credincioșii săi boieri: „Mi-am răcorit sufletul meu, ars la Obertin! Pocuția este a mea! Și pe deasupra drepturilor noastre am pus a treia oară pecetea Domniei mele, muiată în sângele boier lor leșești. Zac peste o mie în valea Cirimușului; înnecați în baltă de două ori pe-atât și ce mai prisosește — prinși și risipiți. Cei cari vor ajunge în Polonia, vor avea de povestit: mânia Olahului și vitejia ostașilor lui!“ . . .

Până aci mărirea și acum urmează decadența eroului. Actul IV întreg este o lungă explicație cu boierii necredincioși, cari nu mai vor să satisfacă ambițiile viteazului Domn de a se bate deodată și cu Leșii și cu Tatarii și cu Muntenii și cu urgia de oaste turcească a lui Soliman, cari amenințau Moldova din toate laturile. Prostimea, înțepită de cei de sus, nu mai voia să se lupte nici ea. Norocul, care l-a călăuzit pururea pe Rareș, îl părăsește. Încunjurat de câțiva credincioși și de frumoasa Genunea, a cărei iubire pentru Domn rămâne atât de nelămurită și fără scop, eroul părăsește tronul și Moldova. Drama s'ar părea că e implinită, dar mai urmează totuș un al V-lea act, scris, după toate aparențele mai mult de dragul amănuntelor istorice frumoase, prin cari cronicarul Ureche ne-a păstrat fuga lui Rareș, împreună cu legenda celor câțiva pescari salvatori din Ardeal. Iar actul acesta din urmă cuprinde cele mai slabe pagini din toată lucrarea. O lungă tângire, ca la un prohod, e totul; o lungă ieremiadă a eroului pentru o situație pierdută; un lirism dulceag, în care se sbate nu un viteaz dăr și demn în resemnare, ci un suflet lamartinian, înlăcrămat. Iar la sfârșit, unde așa zicând totul se întoarce spre bine, unde eroul căzut e salvat de pericolul morții și sufletul desperat i se umple iarăș de nădejde, văzându-se la adăpost în castelul Ciceului, piesa nu mai seamănă a dramă cu sfârșit prea emoționant, caracterul încetează a mai fi simpatic, deoarece n'a fost tratat cu consecvență, psihologică. Are chiar aerul, că după actul al cincilea, Rareș fiind încă bine și sănătos, d-l Delavrancea își va propune să continue povestea până la sfârșit și să ne mai hărăzească un „Epilog“ la trilogia sa, în care să ne vor-

bească, în aceeaș formă cinematografică, de domnia a doua a lui Vodă Rareș.

Încărcat de aceste greșeli, este firesc să așezăm „Luceafărul“ în rangul din urmă al trilogiei, din punctul de vedere al închegării lui artistice. Exagerată ca tendință, drama asta totuș nu poate fi nesocotită în fondul ei românesc. Dar spiritul ei neavând absolut nici o legătură firească cu problemele vremii de azi, visurile despre recucerirea Pocuției și adunarea tuturor Rămălenilor sub scutul Moldovei fiind atât de puțih potrivite cu variatele preocupări sociale de astăzi, — efectul ei, fie cetindu-o, sau văzându-o sub forma spectaculoasă atractivă, va rămâne pur platonice. D-l Delavrancea n'a știut să dea în trei drame ale sale nici ceeace a dat D'Annunzio în „La Nave“, sguindu sentimentul public al Italiei moderne întregi pentru ideia de unitate și de revendicări naționale.

Vom recunoaște însă la sfârșit, în materie de formă literară și de limbă — cu toate că a mai stărul la d-l Delavrancea în acest punct, este un pleonasm! —, că o mare parte a simpatiilor pentru opera sa, se vor menține și se datoresc rotunjimei cuvântului și obiceiului ce a adoptat acum de a introduce în stilul sau o ușoară cochetărie cu arhaismele. Cât pentru forma paradoxală însă, în care caută să-și îmbrace uneori spiritul, forțând mereu, ca într'un joc de cuvinte, felurite inversiuni de înțelesuri, nu ni se pare de loc o apucătură fericită în dialogurile Autorului. „Gem, dar rabd; rabd, dar gem“. — Sau „închipuit, eu? Închipuit, nu; dar inchipuire, da!“ — „Dacă voim să trăim, să învățăm să murim“. — „Ce vreau, nu se poate, și ce se poate, nu vreau.“ — „Mai bine mă omoră, când îmi eră frică de moarte, decât să nu mor, când mi-e frică să trăiesc“. — „Treaba mea nu-i trebuie ei.“ — „Ostaș, nu e zidar; sunt mai mulți cari au fost zidari și sunt ostași“. — Vieța este un vis; vis când se sfârșește vieța“ etc. Inversiuni de aceste sentențioase sunt prea căutate, decât să dea formei literare obișnuite a d-lui Delavrancea vreun fărmecc nou și vreo fericită completare.

✽

Mihail Lungianu, *În serbători*. Nuvele. Editura „Minerve“. București, 1910. 273 pag. Prețul: Lei 1.50.

Autorul acestui volum, — care probabil din o confuziune a noțiunilor își zice bucăților sale de proză „nuvele“, — este de origine din comuna Rucăr, de lângă Câmpulungul României. Este aceasta într'adevăr una din cele mai încântătoare regiuni de munte ale țării românești, cu locuitori voinici și sănătoși, imigrați în parte din ținuturile Branului și ale Moecilor, cu moravuri sociale variate și cu portul, graiul și cântecetele tradiționale perfect conservate. Tipul acesta curat al Românului limitrof, cu străbunele lui obiceiuri, cu stările patriarhale, cu predispoziții pentru credințe mistice, e bine cunoscut de d-l Lungianu și e descris cu destulă îndemănare în paginile aceste, adunate din mai multe reviste. Proza d-sale e ceteață, cu toate că în unele locuri trădează pe începătorul, când întrebuințează provincialisme cunoscute, pe cari totuș ține să și le comenteze singur. Ceeace însă nu ne

impacă de loc, cetind acest volum, este faptul că ni se servește aici un gen de literatură cu totul hibrid.

Dela întâia bucată, până la sfârșit, d-l Lungianu săvârșește păcatul multor prozatori diletanți de astăzi, acela de a se pasiona de subiecte țărăniști și a nu reuși în prelucrarea acestora să atingă o formă artistică. În punctul acesta se greșește foarte mult în genul nostru poporanist; cam tot atât cât se greșea în cel naționalist; dar mai cu seamă în cel decadent. Este o deprindere astăzi de a aduna dela țară un obicei și a descrie pe larg o nuntă, un botez, o sărbătoare cu toate manifestările ei literare și sociale și a întrefese apoi printre acest material și vreun fir de povestire cu totul neînsemnată. Din această îndelungă, de a aduna pagini folclorice, în cadrul unei povestiri rustice, rezultă apoi acest gen aproape monstruos, care nu este nici știință etnografică și desigur nici literatură pură. În orice caz e ceva inutil în acest fel de literatură: literatul nu găsește literatură, iar omul de știință nu găsește știință, căci nici partea folclorică, așa relesă cum e redată, nu poate servi la cercetări sigure.

„Focu lu Sumedru”, cu care își deschide volumul, cu țângăii de băeți gălăgioși, cari încing lărmălaia aceea în jurul bradului aprins, e desigur un tablou atrăgător, deși prea puțin unitar. Dar povestea cu „Ajunul Crăciunului”, unde obiceiurile de Crăciun se desfășoară prin câțiva elevi dela gimnaziul din Brașov, dintre cari unul ia pe fata gazdii din Rucăr de șoție, este de o adorabilă naivitate. Din umbletul cu „Brezaia” se remarcă o colindă originală, care tratează despre „Trei oști ungurești” în luptă cu „Trei oști românești”. „Cele ungurești de domn că-și au; cele românești de domn că n'au”. Colinda asta am recomanda-o unei speciale atenții folcloriștilor. Deasemenea găsim extrem de caracteristic obiceiul de sfântul Vasile, când fetele pleacă la „rascovait”. Obiceiurile „Surății”-lor și cele dela diverse sărbători de peste an sunt tratate de d-l Lungianu cu lungimi obositoare și în marginile unor epizoduri greoaie.

Primim acest volum ca intenție de a ne introduce în tainele și tradițiile unui colț poetic al neamului nostru. Este un debut, care merită să fie relevat. Dar pentru viitor și pentru un succes mai deosebit, cu care și-ar putea afirma oarecari calități de scriitor, d-l autor va trebui să se decidă sau pentru unul sau pentru altul din genurile ce a căutat să impreuneze. Sau se face folclorist după toată rânduiala, sau își dă silința să ne probeze că știe să rămână în marginile artei pure.

✻

II. Chendi.

Nicolae Firu, *Date și documente cu privire la istoricul școlilor române din Bihor*. Arad, 1910, 8°, 146 pag. Prețul 2 cor.

O carte românească scrisă de un bihorean și trăind despre trecutul acestui colț de pământ strămoșesc este, fără îndoială, un eveniment literar, care nu-i iertat să se treacă cu vederea. Mai vartos, că lumea noastră cetitoare, care-și alcătuiește părerea după informațiile gazetărești, s'a obișnuit să auză din Bihor tot numai vești slabe.

Nici broșura cu titlul de mai sus nu e o operă pretențioasă. Autorul ei, învățătorul Firu din Oradea, este un culegător sărguincios al documentelor privitoare la viața culturală din trecut a Bihorului, pe cari le răscolește în arhiva comitatului. În anul trecut a dat la lumină o colecție de documente referitoare la viața bisericească, cu specială privire la trecutul bisericii ortodoxe din Oradea-mare. Pe seama Academiei Române încă a copiat câteva scrisori vechi de mare preț, în legătură cu revoluția lui Horia. În sfârșit, broșura de care vorbim, cuprinde vreo 25 de documente, parte latinești, parte ungurești, referitoare la trecutul școlilor sătești ale Românilor bihoreni. Ele sunt precedate de un scurt tratat istoric asupra vieții școlare, un început de monografie a școlilor bihorene, așa cum a putut-o autorul, neumblat pe cărările anevoioase și încurcate ale istoriei, să intruchipeze din spusele laconice și fără legătură ale documentelor aflate. Așa cum este, însă, această monografie ridică un colț de vâl, sub care ne lasă să întrezărim multe din silințele și opintirile, luptele și jertfele depuse de cei vechi, pentru înălțarea și susținerea școlilor românești.

Aceste străduinți nobile se ivesc în Bihor, — ca aproape pretutindeni la noi, — pe la sfârșitul veacului al XVII-lea. De pe atunci s'a înființat școala confesională ortodoxă din Oradea, care există și astăzi. Un oarecare spor și avânt mai vădit, privitor la cauza instrucției poporului bihorean, se poate semnală însă abia sub stăpânirea luminată a Mariei Tereziei și a înțeleptului ei fecior: Iosif al II-lea. E foarte interesant, că împăratul Iosif atribuia răscoala lui Horia lipsei de cultură a Românilor. Deaceea dă porunci aspre să se ridice școale în toate satele românești, ca să se lumineze și să se nobilizeze acest neam prost și răsvrătit. Așa se explică împrejurarea, că pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea erau în Bihor aproape la 80 de școale sătești, în cari limba de propunere eră exclusiv cea românească. Și fără îndoială s'ar fi ridicat și s'ar fi susținut și mai multe, dacă ar fi avut mijloace și dascăli învățați după rânduială, dar poporul eră sărac lipit, iar învățătorii erau cantorii sau „diecii” din strană, pentru că preparandia din Arad, unde se calificau, s'a înființat abia la 1812. Greutatea cea mai mare însă, de care se loviau poruncile împărătești, eră alta: O sumedenie de sate românești ortodoxe din Bihor se aflau pe întinsele domenii ale episcopatului papistășesc din Oradea, unde sunt și azi. Deși căpăta ordine peste ordine acest episcopat putred de bogat, să ridice și să susțină școale pentru iobagii săi români, capitolul nu le prea da ascultare, pentru că nu-i venia la socoteală să țină școale și dascăli pe seama — schismaticilor. Și așa ni se dă ciudatul fenomen, că o biserică s'a pus împotriva culturii poporului. Ba, dacă ne dăm seama de nesfârșitele vicitudini, prin câte a trebuit să se strecoare acest nenorocit popor bihorean, trebuie să ne mirăm, că a ajuns și la starea cea inapoiată, în care-i găsim astăzi, sub raportul cultural.

În cursul sutei a XIX-a școala română din Bihor face cei mai serioși pași spre progres. Se ivesc câțiva

bărbați cu durere pentru popor; se înființează pedagogia din Arad de unde ies dascăli mai luminați; se regulează lefurile învățătorilor, materialul de învățământ și se introduce în școală alfabetul latin, în locul celui cirilic. Bucoavna e înlocuită cu gramatica. Ni se dau și numele câtorva „directori regești de școale” români. Așa a fost în suta a XVIII-a George Tokody, iar în suta a XIX-a Ioan Püspöki (1811—1832), Dimitrie Constantini (1832—1849) și Dumitru Ionescu (1850—1868). După o consemnare a ma-

nualelor folosite în școale, se desfășură ceva mai amănunțit, istoricul școlii din Oradea-mare, iar de încheiere se expun încercările Românilor orădani de a aduce la Oradea preparandia din Arad, — încercări rămase fără rezultat.

Astfel pentru istoricul vieții noastre culturale broșura dascălului Firu e o contribuție de folos, iar pentru alți învățători poate sluji ca pildă de o frumoasă interpretare a datorințelor față de așezământul, căruia s'au dedicat.

Gh. Tulbure.

Cronică.

Literatura pentru copii. E cea mai puțin cultivată la noi. Ca să îndemnăm poeții să-și instrune lira și pentru mărunții cetitori, anul trecut am publicat un concurs pentru trei premii, în sumă totală de 100 cor. Poeziile intrate la primul concurs nu au intrunit toate condițiile, de aceea am publicat un nou concurs cu termenul 1 Ianuarie 1911, în nădejdea că de astădată vom fi mai norocoși. Am rămas, însă, numai cu nădejdea. Căci dintre zecile de poezii ce-au intrat la al doilea concurs nici una singură nu se adresează sufletului copiilor într-o formă artistică potrivită.

Dintre poeziile intrate la concurs publicăm două, cari sunt reușite ca valoare artistică, dar nu sunt pentru copii.

După ploaie.

S'a spălat, pentru cirezi
larba verde pe livezi,
S'au spălat streșine roșii
Unde vin spre zori cocoșii
Și ferestrele subțiri
Unde 'n glastre's trandafiri.

*

Ș'a scos ploaia melci cornuți.
Ce se duc pe drum pieđuți...
Și ciupercile 'n pădure
Albe, rumene și sure,
Și pe-a nuferilor foi
Broaște verzi cu glasuri noi.

*

Strălucesc cireșii plini,
Plini de vrăbii, în grădini,
Și cireșile sunt toate
Roșii, lucii și curate...
Dar pe gărlă ce să fie,
De-i atâta gălăgie?

*

Rațele-au fugit pe drum,
Și se duc la gâr'acum!
Au plecat zorind cât pot;
Prinde-le că pleacă 'n noți
Pleacă toate 'mpestritate
Jos pe gărlă legămate...

Dimineața.

De pe-un gard pe altul
Își răspund cocoșii,
Răsăritul râde
Cu obrazii roșii.

*

În pădurea verde
Mierle 'n frunze șuer,
Parcă toți copacii
Ar cântă din fluer.

*

Colo gărla trece
Și pescariu 'ntinde
Undița subțire:
Păstrăva se prinde.

*

Tu alergi la școală,
Ți se-aude acum
Pasul, pe pietrișul
Cel peștiș de drum.

Pentru aceste două poezii oferim cu toate aceste premiul de 20 cor.

Dintre celelalte poezii poate mai merită reproducă următoarea:

Cântec de leagăn.

Nani, puiule	Cântece frumoase
Nani, lăuile...	Cântece dăuoase
	Cântece de zâne
Că ți-a da moș Iene	Florile să 'ngâne:
Vise pe la gene,	
Și te-a adormi	Dormi, lăuile
Și te-a legăna	Dormi, puiule...
Și lin ți-a cântă,	

T. I. Mălin.

Regretăm că prin cele două concursuri n'am reușit să îmbogățim literatura pentru copii cu câteva poezii bune. Indiferența poezilor față de această ramură a literaturii noastre ne îndeamnă să nu mai publicăm un nou concurs. (O. C. T.)

✽

Biblioteca scriitorilor dela noi. Sub acest titlu se va incepe în curând o nouă publicație, care va edita, rând pe rând, toate operele mai de seamă ale scriitorilor noștri vechi și noi.

Biblioteca va apărea sub auspiciile „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” și va fi îngrijită de redactorul acestei reviste.

În cronică numărului prim am amintit că de când a încetat editura revistei „Luceafărul” parcă s'a potolit și mișcarea literară dela noi. Cărțile scriitorilor noștri, cari sunt publicate de casele de editură din București pătrund cu greu la noi și nu mai au farmecul unui eveniment literar de acasă. Și oricât am ținea la unitate aculturală și literară, cei mai mulți dintre noi simt o durere că scriitorii noștri nu pot rămâne aici acasă în toate formele de manifestație literară-artistică. Scriitorii cari înveșnesc colțuri din frământările noastre sufletești, cari zugrăvesc vieța noastră cu notele ei particulare și deosebite de ale celorlalți frați ar trebui să fie mai cu drag îmbrățișați, înlesnindu-le publicarea operilor aici acasă și căutând a le răspândi în cercuri cât mai largi. Suntem de credință că o mișcare literară serioasă și sistematică la noi numai atunci se va putea începe cu sorți de durabilitate, când o casă de editură, va publica regulat operele scriitorilor oferindu-le și un onorar convenit. Noj României, durere, nu avem încă o casă de editură, care să poată investi în o asemenea întreprindere un capital mai însemnat, fără de care orice încercare e zadarnică. Deaceea am fost siliți a ne pune în legătură cu firma W. Krafft din Sibiu, care de altfel și până acum și-a câștigat deosebite merite pentru cultura românească. Firma Krafft posedă cel mai mare institut tipografic din părțile ardelenne și poate e singura, care prin reputația ei și prin soliditatea afacerilor și legăturilor ce le are între Români, putea să se angajeze cu sorți de izbândă la o asemenea întreprindere literară.

Ținem să atragem din vreme atențiunea publicului nostru asupra Bibliotecii scriitorilor dela noi, asupra căreia vom reveni într'un număr viitor mai pe larg, arătând mai amănunțit scopul ce-l urmărește și expunând programul de muncă al editorilor. Accentuăm dela început că această bibliotecă va avea în vedere răspândirea literaturii bune, de aceea va și fi publicată cu o deosebită îngrijire atât în ce privește cuprinsul cât și forma externă.

Primul volum va cuprinde Amintiri de Al. Ciura și va apărea prin Aprilie.

✽

Efebii. În prejmuirea unui „maestru” al literelor se țin totdeauna o droaie de începători, a căror singură fericire este să-și scalde existența lor fără însemnătate în razele soarelui ce-i tolerează. În orice capitală civilizată, prin urmărire și la București, unde răsare soarele culturii noastre, vezi adeseori acest tip de maestru, care pășește, ca un curcan umflat, încunjurat etern de câteva figuri juvenile, livide, cu gesturi largi și desordonate. Acești efebi ai vremii nouă se contopesc în felul de vieță, în modul de a-și aranja gândurile, sau de a-și așterne pe hârtie versurile, așa

de mult cu maestrul lor, încât renunță la orice dram de personalitate și nu mai sunt decât o umbră a altora. Se vede aceasta mai ales la decadenții noștri, cari, oricât și-ar da silința, în deprinderi, în tot ce scriu și gândesc, sunt croiți cu trup și suflet după asemănarea lui Macedonsky, cultivând aceleași forme, același fond bizar de imaginații forțate și până și aceleași obscenități. Firește fenomenul acesta este foarte firesc, în cazurile când efebi sunt niște simpli cabotini, fără talent original și înzestrați cel mult cu un simț dar de imitare. Dar înseamnă totuș o reală pierdere pentru literatură, când unii băieți de treabă, înzestrați de-a binele, se lasă târșiți de pompa falsă și de fraseologia seacă a acestor răspânditori de anomalii estetice și sufletești și se rătăcesc, se incurcă și se pierd pe aceste cărări prăpăstioase. De câteori ni se trimit spre înregistrare versuri de începători, în cari observăm acest fenomen, ne vin în mințe reflexiunile aceste și avem senzația, că din nou o energie se frământă, se risipește, fără să-și fi nimerit țânta.

Am primit zilele aceste la redacție volumul de versuri al unui tânăr bucureștian Alexandru Vițianu, poet de care n'am prea cetit, dar despre care observăm că intră în categoria acestor efebi. Dacă n'ar avea strofe întregi, cari probează, că acest tânăr este la nivelul cel puțin al celor din urmă ucenici ai d-lui Ervin, n'am mai pomeni de el, dar iată, de pildă, „Venus” ne face să-l amintim:

O, Venus, ce-ar fi lumea fără tine!
Tu ești izvorul, tu ești taina ei;
Slăvită în fiecare din femei,
Tu ești supremul scop, supremul bine!

Tu ești în bucuria tuturor
Și 'n jalea și 'n blestemele oricărui,
Tu naști avânturile, sau le năfui
Și toată lupta-i pentru-al tău fior.

Și pentru clipa ta de voluptate,
Prin veacuri încă oamenii trăiesc;
Zădarnic unii te disprețuesc
În pieptul lór acelaș chin se sbate.

Aceeaș nebulie de-a râvni
Mereu, mereu zimbirea ta deșartă.
Și de-au găsit vreo mângăiere 'n artă,
E tot un dor ascuns de-a se iubi.

Tu singură și 'n faptele divine
Și 'n orice fapt al vieții te-oglindești;
O Venere, eu nu știu cine ești,
Dar simt că lumea n'ar fi fără tine!...

Iată dar aici câteva strofe, de o concepție tânără încă, dar curate și promițătoare. O privire însă asupra celor mai multe din acest volum, intitulat „B a c a n t e” ne tulbură repede prima impresie. Este evident că d-l Vițianu s'a rătăcit într'o școală greșită și, ca orice efeb decadent ce se respectă, s'a amestecat în „ora supremă a orgiilor” și în „cenușa Gomorei” și, rătăcit pe-acolo, s'a gândit: că e bine, ca „în semiclaritatea parfumată din vestibul să fac perversul sacrilegiu.”

D-*sa* părăsește de timpuriu linia bunului simț și marginile artei și se pierde în „secretul religiunii deapărări glorioase“, unde, pe cum se știe, „orice dorință bestială imi dă fiorul cel mai cast“, iar „culorile cântă un dans după dans“, Noroiul obscenităților celor mai vulgare, cu odăi de triste curtizane, nu este departe:

Cu pulpi (1) și cu șolduri masive
Cu sâni vibrându-i sub haină,
Cu misterioasa ei taină
De dulci emanații lascive...

Ne oprim. E păcat să ne stricăm spațiul și atmosfera cu producțiile aceste. Dacă am făcut cas de ele este pentru a da autorului ocazia de a-și reveni din maniera aceasta, ce și-a însușit-o numai prin influența unei lecturi greșite. Există uneori talente tinere, cari prin un sfat cuminte, spus de cu vreme, mai pot fi readuse!

✽

Sfințirea școlii din Cața. La 27 Dec. v. 1910 s'a sfințit în Cața, comitatul Târnavei mari, noul local al școlii confesionale gr. or. române. Cața e locul natal al celui mai mare pedagog pe care l-a avut până acuma școala românească din Ardeal, a lui Ioan Popescu, fost profesor la Seminarul „Andreian“ din Sibiu (1832—1892). Așezare săsească veche, Cața a cuprins în sine, încetul cu încetul, un număr mare de Români, așa că azi aceștia formează două cincimi din populația întreagă a comunei. Ca pretutindeni unde Români locuiesc împreună cu Sașii, ei au orizonturi mai largi; sârăcia nu-i apasă atât de amar ca prin alte locuri — nici cea trupească, nici cea sufletească. Români din Cața, — un neam frumos de oameni — în lupta lor cu Sașii nu se dau învinși, și când văd că nu-i pot birui pe vechii lor conlocuitori dela cari nu pot cumpără pământul necesar din cauza bunei lor organizări economice și naționale, ei nu se lasă storși de mizerie, ci pleacă în alte părți, unde pot munci cu folos, și de unde pot aduce acasă cele trebuitoare. E plină România de Cățeni — și dela o vreme încoace ei nu mai sunt nici în America oaspeți rari. Pretutindeni ei sunt oameni harnici, cruțători și — Cățeni buni.

Un astfel de sat merită o școală ca aceea care s'a sfințit, cu o deosebită solemnitate, a treia zi de Crăciun. Locul natal al lui Ion Popescu e vrednic să aibă cea mai frumoasă școală primară din câte sunt prin măruntele noastre sate românești din Ardeal. Clădirea e făcută în stil românesc, după planurile d-lor ingineri Clavel și Hârjeu din București și executată de d-nii arhitecți Dușoiu și Leucă din Brașov. A costat la 55.000 cor.

Un lux, — se va zice. Desigur e un lux să chel-țuiești pentru o școală cu un singur învățător o sumă atât de mare de bani, dar e un lux, care numai cinstă face culturii noastre, pe seama căreia, oricâte piedeci ni s'ar mai pune în cale, răsar totuș zori mai favorabile. Aceia cari au jertfit — Români din Cața, emigrați în România — n'au vrut să facă un lucru de toate zilele, ei au vrut să clădească un lăcaș nu

numai pe seama abecedarului bilingv, ci pe seama culturii românești generale. Deci n'au făcut numai o sală de învățământ, ci au făcut o întreagă instituție culturală, unde să se poată aduna cât de des poporul ca să cetească lucruri folositoare și să asculte ceea ce până acum n'a prea avut unde ascultă, și unde să se poată întâlni, din când în când, și intelectuali din împrejurime, la sfat. Sala de festivități e în adevăr încăpătoare și frumoasă, iar clădirea întreagă e o frumusețe ce pare a fi răsărit ca din poveste. Pentru întâia oară își face intrarea la noi în Ardeal stilul românesc și trebuie să ne bucurăm, că e atât de falnică intrarea aceasta!

Pe cât de unică în felul ei e clădirea școlii, pe atât de impunătoare a fost și inaugurarea ei. Un public atât de ales și de numeros s'a strâns la această sfințire, cum nu credem să se mai fi strâns la vr'o astfel de ocazie. Au venit din România, în tovărășia fraților Mircea din București — Stroeștii Caței, cum foarte nemerit i-a numit cineva — un frumos număr de oaspeți, dintre cari amintim pe iubitul nostru badea George (Coșbuc), d-nii Munteanu-Murgoci, profesor la universitatea din București, Marin Dimitrescu, directorul liceului G. Lazăr, Ion Ursu, profesor la universitatea din Iași ș. a. Din Brașov a fost maestrul Dima cu corul lui, d-nii A. Bârseanu, C. Lacea, A. P. Bănuț, ș. a., din Sibiu d-l asesor L. Triteanu cu d-na, d-l O. Ghibu ș. a., iar din împrejurime o mare mulțime de intelectuali, — cu totul la 150 de inși. Sfințirea școlii a săvârșit-o, în numele I. P. S. mitropolit, d-l asesor Triteanu, asistat de încă patru preoți. A cântat admirabil corul maestrului Dima. A fost o serbare culturală rară pentru toți câți au luat parte la ea, și ne măgulim cu speranța, că și cu prilejul sfințirii de școli ce vor urma prin alte părți ale țării, se va imita exemplul Caței, adăogând caracterului religios al serbării și un caracter cultural cât se poate de pronunțat.

Meritul pentru ridicarea școlii din Cața, e în prima linie al fraților Mircea din București, cari sunt originali din Cața și cari, deși expatriați, sunt pururea cu gândul la locul de unde au plecat și la frații pe cari i-au lăsat acasă. O pildă — și în acelaș timp și o mustrare pentru alții, cari și-au expatriat și inimile.

✽

Delavrancea și țărâncă ardeleană. După cât știm noi, tipul de țărâncă română dela noi, nu este de loc o figură respingătoare. Ei bine, d-l Delavrancea, vrând să-și aleagă din împrejurimile Săcelei o amantă pentru eroul său Mogărdici, din piesa mai nouă „Luceafărul“, din atâtea fete frumoase și cu grai curat românesc, n'a găsit decât o Mărie foarte grosolană, pe care o prezintă pe scena din București, într'un ton foarte antipatic. Iată cum vorbește Mogărdici și în ce afurisit dialect imaginar, despre Maria sa iubită, din Săcele:

„Sando mir: E frumoasă?”

„Mogărdici: Cum să nu? Cam groscoară, cam otova, că nu ai ști unde i-ar fi mijlocul. Mănile ca furloaiele mele. Și obrajii rumeți și tari, să spargi nuci cu cărămida. E zidită din plin și ai ce sărută.

Și-i bună ca smântâna. Eu îi ziceam „hai“ și ea „hai“... E din Săcele și am lăsat-o la un Sas, cu anul și îi zisei: „Mă duc, Mărie“. Și ea: „d'apoi umbliă sănătos“. „Și mă privi blând ca un vițel“. (Iar într'altă parte tot Mogârdici vorbește astfel despre ea:) „Că Măria mi-a spus: no că nu face gnignica, că borbatul să nu fie mai slut ca ducă-se 'n pustii. Și Măria e țeapănă și grasă și e dintr'o slană, cum zice ea“.

Acesta așa dar ar fi tipul fetei române, pe vremea luptei dela Feldioara, — evident greșoasă și respingătoare față, care privește „ca un vițel“ și e făcută „dintr'o slană“. Ne permitem însă observarea, că fără a face un caz de absurd patriotism local, putem să-i atragem atenția d-lui Delavrancea asupra faptului, că ardelencele din acele regiuni sunt mult mai frumoșel conformate și nu vorbesc în dialectul d-sale, cu „no“ și cu „borbat“. Este sigur, că, sau „cronicarul“, sau d-l Delavrancea au confundat pe Măria lui Mogârdici, cu vreo fată de Ciangău din Săcele, la care se potrivește și descrierea figurei ciolănoase. În numele româncelor ofensate facem această delicată rectificare.

.....

Poșta Redacției.

— Manuscrisele nu se înapoiază. —

Z. Versurile ce ne-ați trimis seamănă cu atâtea altele. Reproducem:

În Apus.

Veni bătrâna frământată 'n gânduri
Pe pragul casei simple dela țară.
În poartă plopu vechiu în fapt de seară
Își scutură frunzișul rânduri, rânduri.

Plângea duios un buciom de pe dealuri
Și-un colț de lună se nălță în zare.
Și cum privia bătrâna 'n depărtare,
În cântul lin al tristelor cavaleri;

Își depănă povestea vieții sale.
Treceau flăcăi cu fetele pe cale
Dar ea visă mereu, cu gândul dus.

În minte-i vine clipă după clipă,
Un chip pierdut din neguri se 'nfriripă
Și plânge 'nct pe cel de mult apus.

.....

Bibliografie.

Amicul Poporului, calendar pe anul 1911, întocmit de I. Popovici, anul LI. Edit. W. Krafft în Sibiiu. Prețul 70 fil.

Poznașul, calendar umoristic ilustrat pe anul 1911, (al 16-lea al apariției), redactat de Ermit Borcia. Prețul 60 fil.

Calendarul Săteanului pe 1911, anul al XX-lea. Prețul 30 fil.

Calendar (Kalendapis) pe anul 1911, anul 119-lea. Prețul 50 fil.

Ioan Andreiu, prof.: *Preoții de mir în Sfântul Sinod*, broș. 30 pag. Ploești, 1910.

C. Dobrogeanu-Gherea: *Neoiobăgia*, studiu economico-sociologic al problemei noastre agrare 1 vol. 500 pg. Edit. Socec. București, 1910. Prețul 3 lei 50 bani.

Calendarul Poporului, pe 1911 anul al XXVI. Edit. „Foi Poporului“, Sibiiu. Prețul 40 fil.

Carmen Sylva: *Prințul Codrului*, trad. de Lia Hârsu. Bibl. „Lumina“. Prețul 30 bani.

Lucian Bolcaș: *La cârdrile vieții*, tip. „Tribunei“. Arad, 1910. Prețul cor. 1.50.

Lucian Bolcaș: *Seri albastre (Pentameron)*, tip. „Tribunei“. Arad, 1910. Prețul cor. 1.50.

Partenie Cosma: *Simeon Popescu și mitropolitul Miron Romanul*, broșură extrasă din „Telegr. Rom.“

Ionescu-Quintus, *Căsnicii....* roman dialogat. Albert Baer. București, 1910. 220 pag. Prețul 3 Lei.

Iuliu Birou, învățător, *Nașterea lui Hristos*, dramă religioasă în versuri, 5 acte. Tip. „Progresul“, Oravița, 1910. Prețul 40 fil.

Dr. Iuliu Florian, *Credința ostașului*. Cluj, 1910. Tip. „Carmen“ Petru P. Barițiu. Prețul 20 fil. + 5 fil. porto la autorul Str. Szt. Egyház 21.

G. Diamandy, *Bestia*, dramă în 4 acte. București, 1910. Edit. „Revista Democrației române“. Depozit general libr. Socec. Prețul 3 Lei.

Maximilian W. Schróff, *Bilder aus Rumänien*, Übersetzungen aus I. Slavici und M. Demetrescu. București 1910. Prețul 1 Leu.

Grigorie Patriciu, *Studiu pedagogic asupra orfelinatului agricol „Ferdinand“*. București 1910. Prețul 2 Lei.

Eugeniu Revent, *A doua scrisoare către un Necunoscut*, satiră. Prețul 20 b.

Delavrancea, *Luceafărul*. Dramă în V acte. Edit. Librăriei Socec, București, 1910. Prețul 2.50 Lei.

N. Bănescu, *Vieța și scrierile Marelui Vornic Iordache Goleșcu*. Bucăți alese din ineditele sale. Edit. „Neamul Românesc“, Vălenii-de-munte, 1910. 312 pag. Prețul 2.50.

Maxim Marici, *Negru pe alb*. Roman de actualitate. București, 1910. Prețul 50 bani.

M. W. Schróff, *Bilder aus Rumänien*. Übersetzungen aus I. Slavici und M. Demetrescu. București, 1910. Prețul 1 Leu.

Eugeniu Revent, *A doua scrisoare către un necunoscut*. Satiră. 20 bani.

Dr. Nicolae Brinzău, *Chestii contimporane*. Petroșeni, 1910. 58 pag. Prețul 1 coroană.

Ion Chiru-Nanov, *Așa i-a fost scris... Nuvele*. București, 1911. 139 pag. Prețul Lei 1.75.

V. Tordășianu, *Al XXII-lea Raport general al comit. central al Reun. române de agricultură din com. Sibiiu*. Sibiiu 1910.

Calendarul „Neamului Românesc“. Vălenii-de-munte, 1911. Prețul 1 Leu.

Zach. C. Panțu, *Tei-legănat*, poveste. Edit. Libr. Ciurcu. Brașov, 1911. Prețul 12 bani.

Orchestra